

TAKDİM

Türk Hukuk Enstitüsü'nün, Türk hukuk ve cemiyet hayatının mümtaz bir kuruluşu olduğunun bilinci ile Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi'ni yeniden okuyucularımıza sunmaktan büyük bir onur ve mutluluk duyuyoruz. İletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın son derece geliştiği bu dönemde, basılı bir dergi ile faaliyetlerimize devam etme tercihi, esasında bir geleneğin varlığı ve yaşatılması konusundaki kararlılığımızdan ileri gelmekte. Bir avukat meslektaşımızın bürosunda, adliyede veya akademide görevli bir meslektaşımızın odasında Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi'ni görmeyen ve okumanın getirdiği samimiyet ve muhabbeti, bu hissiyatı yaşamayanlara tarif etmek gerçekten güçtür. Gönnüllülerimizi, meslektaşlarımızı, bu hissiyattan mahrum etmemeyi de şüphesiz ki görevlerimizin arasında telakki ediyoruz.

Dergimizin bu sayısındaki konuları, biraz da akademik ağırlıklı olarak belirledik. Memleket gündeminin

ağırlığını şüphesiz ki hissediyoruz; nitekim millî, kararlı ve tavizsiz duruşumuz ilgililerin malumudur. Ancak güncel ile birlikte hukuk ve akademiyi de göz ardı etmemeye görevi, biz Dergi Yayın Kurulu'na düştü. Bu esastan olmak üzere dergimiz, üç akademik makale ve bir akademik içerikli röportaj ile siz okuyucularımızın karşısına çıkıyor.

Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi Yayın Kurulu olarak; dergimizin bu sayısına katkıda bulunan hocalarımıza, meslektaşlarımıza, Sn. Başkanımız Av. Cemil Yavuz Aksu'nun şahsında Türk Hukuk Enstitüsü'nün kıymetli üye ve yöneticilerine, dizgi ve tasarım için Berikan Yayınevi çalışanlarına şükranlarısunız.

Daha doyurucu bir içerikle, bir sonraki sayıda görüşmek ümidiyle.

Yayın Kurulu

Üç Aylık Hukuk Dergisi

Süreli Yerel Yayın

Eylül 2022 Sayı: ..... Ücretsizdir

ISSN: 1 303 - 0905

Türk Hukuk Enstitüsü adına İmtiyaz Sahibi

Cemil Yavuz AKSU

Genel Koordinatör

Dr. Öğr. Üyesi Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Yusuf Berat BAŞ

Yayın Kurulu

Dr. Halil Alperen IŞIK

Av. Can BAYER

Av. Elif YILMAZ ERMİŞ

Av. Ozan POLAT

İdare Yeri

Balgat, Ceyhun Atif Kansu Caddesi

Gezer İş Merkezi No: 137 Kat:4 Daire:12,

06530 Çankaya/Ankara

info@the.org.tr

içindekiler

13

- 4** Gemilerin İhtiyati Haczi - Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

15

- 10** Dr. Öğr. Üyesi Elif YILMAZ FURTUNA ile Mali Hukuk Üzerine Bir Söyleşi

35

- 14** Tüketiciler Uyuşmazlıklarında Belirsiz Alacak Taleplerine İlişkin Değerlendirme - Hakan Burak AKINCI

40

- 22** İmar Düzenine Aykırı Yapılarla İstinafeden 3194 Sayılı Yasanın 32. Madde'si Uyarınca İlçe Belediyelerce Tesis Edilen Yıkım Kararlarının Hukuki Niteliği ve Uygulaması - Ahmet Can ÇAĞIRAN

- 30** Türk Hukuk Enstitüsü Yıllığı - Av. Murat Emre GÜNER

Genel Başkan'dan

Genel Başkan'dan...

Kıymetli okularımız,

Mazisi yarım asara yaklaşan Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi, akademik ve mesleki anlamda yargı camiasının mihenk taşlarından biri olup, imza eseri niteliği taşımaktadır. Yayınlanan son sayımız da yenilikçi tasarımlı ve güncel hukuki gelişmelere yönelik zengin içeriğiyle birlikte siz değerli okurlarımıza sunulmuştur.

Dergimizde alanında uzman hukukçularımız tarafından 3 makale ile Türk Hukuk Enstitüsü Genel Merkezi'nin 1 yıllık faaliyetlerini gösterir almanın yer almaktadır.

Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL, "Gemilerin İhtiyati Haczi" başlıklı makalesi ile deniz ticareti hukukunun günçülüğünü yitirmeyen tartışmalı bir konusu ele alınmıştır. Makalede kanun hükümleri ile birlikte uygulamada yaşanan aksaklıklara da değinilmiştir. Hakan Burak AKINCI tarafından ise "Tüketiciler Uyuşmazlıklarında Belirsiz Alacak Taleplerine İlişkin Değerlendirme" konu başlığı altında ise özellikle son dönemde alışveriş yapılabilecek mecraların artması sonrası doğal olarak hukuki uyuşmazlıklarında artış göstermesi neticesinde tüketicinin hakkının korunması noktasında yaşanan sorunlar tartışılmış, hukuki ihtilaflara yönelik tespitlerde bulunulmuştur. Ahmet Can ÇAĞIRAN "İmar Düzenine Aykırı Yapılara İstinaden 3194 Sayılı Yasanın 32.Maddesi Uyarınca İlçe Belediyelerce Tesis Edilen Yıkım Kararlarının Hukuki Niteliği ve Uygulaması" konu başlığı altında İmar mevzuatının hukuki niteliği, mülkiyet hakkına yönelik bir alan olmasından ötürü alınacak yıkım kararlarının yasal temeli ve belediyeler tarafından yıkım kararlarının nasıl uygulanması gereğine ışık tutan bilgilere yer verilmiştir.

Bu değerli makalelerin yanı sıra, enstitümüz yönetim kurulu üyesi ve mali hukuk alanında uzman olan Dr. Öğr. Üyesi Elif Yılmaz FURTUNA ile de "Mali Hukuk Üzerine Bir Söylesi" gerçekleştirılmıştır.

Son olarak Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkan Yardımcısı Av. Murat Emre GÜNER Türk Hukuk Enstitüsü'nün son bir yıldaki faaliyetlerini düzenlenen etkinliklerden görsellerle birlikte derleyen bir yazı kaleme almıştır.

Bugün Dünya genelinde gelişen ekonomilerle birlikte insan olgusu ve dolayısıyla insan hakları geri plana itilmiş, sömürü düzeni oluşturulmuştur. Hatta insan hakları ve hukukun temel ilkelerini koruma adı altında ekonomik olarak gelişmiş ülkeler tarafından diğer toplumlara yabancı olsa da kendi niyetlerine hizmet eden yasa dayatmalarında bulunulmaktadır. Bu durum en hafif tabiriyle hukuk emperyalizmidir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk Türk Hukuk sisteminin güçlü olmasının tehlikelerin bertaraf edilmesi noktasındaki görüşlerini açıklarken "Adliyemizin güvendigimiz yüksek gücüyledir ki, Cumhuriyet, yazgısı olan olgunlaşmayı izleyebilecek ve her türlü biçim ve kılıktaki saldırırlara karşı yurttaşın haklarını ve ülkenin düzenini dokunulmaz tutacaktır" ifadelerini kullanmıştır.

Türk Hukuk Enstitüsü tarihten almış olduğu güç ve sorumluluk duygusuyla hukuk camiasında "Türk"ün sözünü söylemeyi şiar edinmiştir. Türk'ün en önemli vasıflarından biri olan adalet ilkesinin temelinin sağlam zeminlere oturması açısından faaliyetlerini programlamış, Türk Hukuk sisteminin gelişimine katkı sunmaya yönelik açıklamalar ve paylaşılarda bulunmakla birlikte, bünyesinden toplumun temel ihtiyaçlarına cevap verme yetisine sahip hukukçular yetiştirmiştir.

Türk toplumun ihtiyaçlarına yönelik hukuki değişimler yine kendi içinden gelen hukukçular tarafından hayatı geçirilecek, toplumuza yabancı ithal ve devşirme argümanlar yerine Türk Milletine kimliğine uygun yaklaşımlarla hukuk sistemimiz güçlendirilecektir.

Yenilenmiş haliyle yayınlanan dergimize yazlarını gönderen hukukçularımıza, dergimizin yayınlanması sürecinde titizlikle çalışan komisyon üyelerimize ve siz değerli okurlarımıza teşekkür ederiz.

Av. Cemil Yavuz AKSU
Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkanı

Gemilerin İhtiyati Haczi

Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

GİRİŞ VE GENEL BAKIŞ

Deniz ticaretinin merkez kavramı gemidir; denizlerdeki ticarî faaliyetin hemen hemen tamamı gemiler vasıtasiyla icra edilir. Bununla birlikte gemi, sadece bir ulaşım ve nakliye aracı değildir; aynı zamanda çok mühim ve değerli bir deniz servetidir. Bu bakımından donatanın borçları bakımından da başvurulabilecek önemli bir teminat kalemidir. Bu mahiyeti ile şüphesiz ki icra ve iflas hukukunun da ilgi sahasına girer. Ve fakat denizciliğin ve deniz ticaretinin hususiyetlerine bağlı olarak, İcra ve İflas Kanunu'ndan başka; cebri icraya dair hükümler, Türk Ticaret Kanunu'nun beşinci kitabının sekizinci kısmında ayrıca düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1353'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre, deniz alacaklarının teminat altına alınması için başvurulabilecek yegâne cebri usul, ihtiyati hacizdir. Bir başka ifade ile bu alacaklar için gemi üzerine ihtiyati tedbir konulması veya başkaca bir surette geminin seferden menedilmesi mümkün değildir¹. Ayrıca deniz alacaklarından başka alacaklar için, gemi hakkında ihtiyati haciz kararı verilemez (TTK m. 1353/3).

İhtiyati haciz, esasında bir para alacağına dair mevcut veya müstakbel bir takip talebinin neticesini teminat altına almak için ihdas edilmiş bir koruma tedbiri ve usulü müessesesidir. Bu açıdan ihtiyati haciz konulan mallar, takibin konusu değildir; şartları sağlandığı vakit kesin hacze dönüşür ve satış prosedürü

1 İhtiyati tedbir yasağı olarak ifade edebileceğimiz kaidenin kaynağı, TTK m. 1353/1 hükmüdür: "Deniz alacaklarının teminat altına alınması için, geminin sadece ihtiyati haczine karar verilebilir. Bu alacaklar için gemi üzerine ihtiyati tedbir konulması veya başka bir surette geminin seferden menedilmesi istenemez". Buna mukabil gemiyi seferden alıkoymayacak, mesela sicile şerh verilmesine yönelik ihtiyati tedbir kararının verilmesine dair TTK'da herhangi bir sınırlama olmadığı ifade edilmiştir (Bkz. Atamer, s. 205).

işletilir ve tamamlanır. Deniz ticareti bakımından da aynı amaçlar cârîdir, lakin TTK'daki cebri icraya dair hükümler İİK hükümlerinden daha farklı şekilde ele alınmıştır. Deniz ticaretinde ihtiyati haciz, bu amaca matuf olmanın yanı sıra, takip, sıra cetvelinin tertibi ve devamındaki satış prosedürünün başlangıç aşamasıdır. Bu bakımından gemi ile alâkalı alacaklara dair farklı bir rejimden söz etmek mümkündür.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda gemilerin ihtiyati haczi, 1999 tarihli Gemilerin İhtiyati Hacziñe İlişkin Milletlerarası Sözleşme hükümleri esas alınmak suretiyle düzenlenmiştir. Gemilerin ihtiyati haczi, TTK deniz ticaretine mahsus beşinci kitabının Cebri İcraya İlişkin Özel Hükümler başlıklı "C" ayrılmında yer almıştır. Bu hükümler, mahiyeti itibarıyle özel hükümdür ve öncelikle uygulanır. Bununla birlikte TTK m. 1351/1'de yer alan düzenlemeye göre TTK'da hüküm bulunmayan hâllerde İİK hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bunun yanı sıra TTK m. 1350'ye göre, bir geminin ihtiyaten veya icraen haczi, cebrî icra yoluyla satışı ve mülkiyetin intikali de dahil olmak üzere bu satışın sonuçları ve cebrî icraya ilişkin diğer bütün işlem ve tasarruflar, geminin bu işlem ve tasarrufların yapıldığı sırada bulunduğu ülkenin hukukuna tâbıdır. Bir başka ifade ile yabancı bir geminin Türkiye'de haczi ve hacze bağlı diğer işlemlerinde Türk hukuku uygulanacaktır.

GEMİLERİN İHTİYATI HACZİNİN ŞARTLARI

1. Bir Deniz Alacağının Varlığı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1353'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, sadece TTK m. 1352'de sınırlı şekilde sayılan deniz alacakları için geminin ihtiyati haciz yoluna başvurulabilir. Bundan başka alacaklar için geminin ihtiyati haciz yolu ile takibi mümkün değildir².

2 Bu hüküm, deniz alacağı mahiyetinde olmayan alacaklar için gemi hakkında hiçbir takip işlemi yapıla-

Deniz alacakları şunlardan ibarettir:

- a) Geminin işletilmesinin sebep olduğu ziya veya hasar,
  - b) Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlar,
  - c) Kurtarma faaliyeti veya her türlü kurtarma sözleşmesi, çevre zararı tehdidi oluşturan bir gemi veya gemideki eşya ile ilgili kurtarma faaliyeti için ödenecek özel tazminat,
  - d) Çevreye, kıyı şeridine veya bunlara ilişkin menfaatlere gemi ile verilen zarar ya da zarar verme tehdidi; bu zararı önlemek, sınırlandırmak veya ortadan kaldırmak için alınan önlemler; bu zarar karşılığı ödenecek tazminat; çevrenin eski duruma getirilmesi için fiilen alınan veya alınacak olan makul önlemlerin giderleri; bu zarar ile bağlantılı olarak üçüncü kişilerin uğradığı veya ugrayabileceği kayıplar ve bu bentte belirtilenlere benzer nitelikteki zararlar, giderler veya kayıplar,
  - e) Geminin içinde bulunan veya bulunmuş olan şeyler de dâhil olmak üzere, batmış, enkaz hâline gelmiş, karaya oturmuş veya terkedilmiş olan bir geminin yüzdürülmesi, kaldırılması, çıkartılması, yok edilmesi veya zararsız hâle getirilmesi için yapılan giderler ve harcamalar ile terk edilmiş bir geminin korunması ve gemi adamlarının iâşesi ile ilgili giderler ve harcamalar,
  - f) Bir çarter parti düzenlenmiş olup olmadığına bakılmaksızın, geminin kullanılması veya kirallanması amacıyla yapılmış her türlü sözleşme,
  - g) Bir çarter parti düzenlenmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gemide eşya veya yolcu taşınması amacıyla yapılmış her türlü sözleşme,
  - h) Gemide taşınan, bagaj dâhil, eşyaya gelen veya bu eşyaya ilişkin ziya veya hasar,
mayacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Diğer alacaklılar TTK m. 1382/2'ye göre, İİK m. 78'e istinaden şartları varsa kesin haciz talep edebilecektir. Aynı şekilde deniz alacağı mahiyetinde olmayan alacaklar için gemi malinin karadaki varlığı üzerine ihtiyati ve kesin haciz konulması da caizdir (Bzk. **Atamer**, s. 203, Özkes vd., s. 320).
  - i) Müşterek avarya,
  - j) Römorkaj,
  - k) Kılavuzluk,
  - l) Geminin işletilmesi, yönetimi, korunması veya bakımı için sağlanan eşya, malzeme, kumanya, yatak, konteynerler dâhil teçhizat ve bu amaçlarla verilen hizmetler,
  - m) Geminin yapımı, yeniden yapımı, onarımı, donatılması ya da geminin niteliğinde değişiklik yapılması,
  - n) Liman, kanal, dok, iskele ve rıhtım, diğer suyolları ile karantina için ödenecek resimlerle diğer paraalar,
  - o) Ülkelerine getirilme giderlerini ve onlar adına ödemesi gereken sosyal sigorta katılma paylarını da içerek, gemi adamlarına, gemide çalışmaları dolayısıyla ödenecek ücretlerle, onlara ödemesi gereken diğer tutarlara ilişkin istemler,
  - p) Gemi için alınmış krediler dâhil olmak üzere, geminin veya malikinin adına yapılmış harcamalar,
  - r) Geminin maliki tarafından veya onun hesabına ödenecek, karşılıklı sigorta aidatları da dâhil sigorta primleri,
  - s) Geminin maliki tarafından veya onun hesabına gemiye ilişkin olarak ödenecek her türlü komisyon, brokaj veya acente ücretleri,
  - t) Geminin mülkiyeti veya zilyetliğine ilişkin her türlü uyuşmazlık,
  - u) Geminin ortak malikleri arasında çıkan, geminin işletilmesine ya da gemiden sağlanan hasılata ilişkin her türlü uyuşmazlık,
  - v) Gemi rehni, gemi ipoteği veya gemi üzerinde aynı nitelikteki aynı bir yükümlülük,
  - y) Geminin satışına ilişkin bir sözleşmeden kaynaklanan her türlü uyuşmazlık.
- Sınırlı şekilde sayılan deniz alacakları bakımından, TTK m. 1352/2 hükmüne de degeinmek icap eder. Bu hüküm bakımından, deniz alacağı mahiyetinde

olan akdî ve kanunî rehin ile teminat altına alınmış alacaklar için de ihtiyacı hacze başvurulabileceği ifade edilmiştir.

2. İhtiyati Haciz Konusu Geminin Mahiyeti

Türk Ticaret Kanunu'nun 1350 ve devamındaki maddelerinde yer alan "Cebrî İcraya İlişkin Özel Hükümler", her şeyden evvel gemileri konu alır. Geminin varlığı ise TTK m. 931/1'de verilen tanıma göre tespit edilecektir³. Bununla birlikte cebri icraya ilişkin hükümler sadece TTK m. 931/2'de tanımı verilen ticaret gemilerine değil⁴; TTK m. 935/2-a hükmüne göre yatlar, denizci yetiştirmeye gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilere de uygulanır.

Deniz alacağının doğumuna yol açan gemi, şüphesiz ki ihtiyacı haczin konusu olabilir. Bilhassa geminin mülkiyeti ve zilyetliğine dair uyuşmazlıklar bu kapsamdadır (TTK m. 1369/1-d). Ancak mülkiyet ve zilyetlige dair uyuşmazlıklar bakımından ihtiyacı haciz, kardeş gemilere uygulanamaz (TTK m. 1369/3). Bununla birlikte, mülkiyet ve zilyetlikle alâkası olmayan alacaklar bakımından, borcun doğduğu esnada geminin maliki olan kişinin aynı zamanda ihtiyacı haczin uygulandığı sırada da geminin maliki olması hâlinde ihtiyacı haciz uygulanabilecektir (TTK m. 1369/1-a). Aynı hükmün "b" bendi de, ihtiyacı haciz için borcun doğumu esnasında geminin kiracısı olan kimsenin, ihtiyacı haczin uygulandığı esnada geminin maliki olması gereğine işaret etmektedir. Bu düzenlemelerin pratik sonucu, borcun doğduğu anda geminin maliki olan kimse, ihtiyacı haciz uygulanana kadar gemiyi devrederse, artık ihtiyacı haciz uygulanamayacağıdır. Benzer bir şekilde diğer bir netice de, borcun doğduğu andaki geminin kiracısının da, geminin mülkiyetini iktisap etmesi hâlinde ihtiyacı haczin söz konusu olabileceğidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1320'nci maddesine göre, gemi alacaklısı hakkı veren alacaklar bakımından geminin sadece maliki değil, kiracısına, yone-

3 TTK m. 931/1: "Tahsis edildiği amaç, suda hareket etmesini gerektiren, yüzme özelliği bulunan ve pek küçük olmayan her araç, kendiliğinden hareket etmesi imkânı bulunmasa da, bu Kanun bakımından 'gemi' sayılır".

4 TTK m. 931/2: "Suda ekonomik menfaat sağlama amacıyla tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her gemi, kimin tarafından ve kimin adına veya hesabına kullanılrsa kullanılın 'ticaret gemisi' sayılır".

tisine veya işletenine karşı da ihtiyacı haciz hakkı söz konusu olabilecektir (TTK m. 1369/1-e).

Yukarıda zikredilen gemiler dışındaki gemilerin haczi meselesi ise uygulamada kardeş gemilerin haczi olarak ifade edilmektedir. Kardeş geminin ihtiyacı haczi için, haczin uygulandığı sırada gemiler bu deniz alacağından dolayı sorumlu olan bir kişiye ait olması ve alacak doğduğunda bu kişinin; üzerinde deniz alacağı doğmuş olan geminin maliki veya kiracısı veya tahsis olunanı ya da taşıtanı ise mümkündür (TTK m. 1369/2).

3. Alacağın Muaccel Olması

İhtiyati haczin talep edilebilmesi için, İİK m. 257/1'e göre alacağın muaccel olması şarttır. Müecel alacaklar bakımından ise TTK'da bir hüküm sevk edilmemiştir. Bu bakımından genel hüküm mahiyyetinde olan İİK hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

İcra ve İflas Kanunu m. 257/2'de öngörülen sebeplerin varlığı hâlinde, henüz muaccel olmayan alacaklar bakımından da geminin ihtiyacı haczi söz konusu olabilecektir⁵. Bu esastan olmak üzere, borçlunun yerleşim yerinin belli olmaması veya taahhütlerinden kurtulmak için birtakım işlemlerde bulunması hâlinde müecel alacaklar için de ihtiyacı haciz talep edilebilir⁶.

4. Teminat Gösterilmesi ve Kararın İnfazı

Deniz alacağını teminat altına almak üzere ihtiyacı haciz kararı verilmesini isteyen alacaklarının, 10.000 Özel çekme hakları⁷ tutarında teminat vermesi zorunludur (TTK m. 1363/1). Karşı taraf, aynı mahkemeden her aşamada teminat miktarının artırılmasını isteyebilir. Bu talep değerlendirilirken, ihtiyacı haciz sebebiyle geminin seferden alikonulduğu süre boyunca, gemi için yapılan günlük işletme giderleri ve ihtiyacı haciz dolayısıyla yoksun kalınan kazançlar dikkate alınır. Teminatın artırılmasına karar verilirse, mahkeme, hangi sürede ek teminatın yatırılacağını da belirler. Ek teminat süresinde yatırılmazsa, ihtiyacı haciz kararı kendiliğinden kalkar. Aynı şekilde alacaklı da, teminatın azaltılmasını is-

5 Atamer, s. 175.

6 Atamer, s. 176; Kara, s. 376.

7 Özel çekme hakları, IMF tarafından oluşturulmuş bir sanal para birimidir ve bugün itibariyle yaklaşık 1.33 ABD dolarına karşılık gelmektedir.

teyebilir. Şüphesiz ki 10.000 SDR tutarındaki tazminat, alacağın ve haciz konusu geminin büyülüğu bakımından zaman zaman adil olmayan neticelere sebebiyet verebilir. Birkaç bin dolarlık alacak için bu 10.000 SDR teminat fazla ve adil olmayabilirken; büyük bir konteyner gemisi açısından da yeterli ve adil olmayı bilir. Dolayısıyla mahkemenin, teminat tutarını belirlerken Kanun'da kendisine verilen yetkiye kullanmaktan imtina etmemesi icap eder.

Gemi adamları, teminat gösterme şartından muafdır (TTK m. 1320/1-a).

Alacaklı, ihtiyacı haciz kararının verildiği tarihten itibaren üç iş günü içinde karar veren mahkemenin yargı çevresindeki veya geminin bulunduğu yerdeki icra dairesinden kararın infazını istemek zorundadır. Aksi hâlde, ihtiyacı haciz kararı kendiliğinden kalkar. Talep üzerine icra dairesi, ihtiyacı haczi derhal uygular. İhtiyati haciz, İİK hükümlerine göre resmi tatil ve gece de uygulanır (TTK m. 1364).

GEMİLERİN İHTİYATI HACZİNE BAĞLI NETİCELER

Yukarıda ihtiyacı haciz kararının üç iş günü içinde infazının talep edilmesinin gerektiği ifade edildi. Bu bağamda ihtiyacı haczin neticelerini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

1. Gemiye El Konulması ve Muhabaza Tedbirler

İhtiyati haciz kararı ile birlikte, borçlunun ihtiyacı haciz konusu mal üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanır. Tasarruf yetkisinin kısıtlanması, alacaklarının hakkını muhabaza altına alma amacıyla matuf tedbirleri kapsar. Mesela geminin sefere çıkması mümkün değildir; çünkü sefere çıkan geminin yakalanması ve tutulması bir daha mümkün olmayabilir. Aynı şekilde geminin satışı ve devri de mümkün değildir. Ve fakat alacaklarının hakkını tehlikeye düşürmeyecek mahiyette, geminin onarım ve bakımının yapılması gibi uygulamalar, yükün elleçlenmesi gibi geminin sefere çıkması neticesine yol açmayacak birtakım faaliyetlerin sürdürülmesi mümkün olmalıdır.

a. Limandaki Geminin Haczi

Gemiye el konulması, geminin limanda veya seferde olmasına göre farklılık gösterecektir. Hakkın-

da ihtiyacı haciz kararı verilen limandaki gemiler, bayrağı ve sicili fark etmeksızın, icra müdürü tarafından seferden menedilir ve muhabaza altına alınır. Geminin haczedilerek seferden menedildiği husus ise, gemi ile alâkası bulunan kaptana, malike veya işletene yahut da bunların temsilcilerine tebliğ edilir ve bu kişiye yediemin sıfatıyla bırakılır (TTK m. 1366/1). Yabancı gemiler bakımından bu ilgilileri tespit etmek her zaman kolay olmayabilir; bu gibi durumlarda gemiyi seferden menetme ve muhabaza altına alma keyfiyetinden imtina edilmesi elbette söz konusu değildir.

İcra müdürü, ihtiyacı haciz kararını derhâl geminin bulunduğu bölgeden sorumlu sahil güvenlik komutanlığına veya emniyet teşkilatına, liman başkanlığına ve gümrük idaresine bildirir. Ayrıca ihtiyacı haciz kararı, kararın uygulanmasını izleyen ilk iş gününde geminin kayıtlı olduğu sicile ve yabancı bayraklı gemilerde, geminin bayrağını taşıdığı devletin en yakın konsolosluğuna da bildirilir.

b. Seferdeki Geminin Haczi

İhtiyati haciz kararı uygulanacağı sırada, gemi filen hareket etmiş veya seferde bulunuyorsa, ihtiyacı haciz prosedürü geminin Türk Bayraklı veya yabancı bayraklı olmasına göre değişmektedir. Türk Bayraklı gemilerin ihtiyacı haczine karar verilmişse; keyfiyet malike, işletene veya ve borçtan şahsen sorumlu bulunan kişiye tebliğ edilir ve deniz alacağı için on gün içinde teminat verilmesi, aksi hâlde geminin izleyen ilk seferinde icra dairesine teslim olunması ihtar olunur. Geminin teslim edilmemesi hâlinde ise TCK m. 289'da ifadesini bulan muhabaza görevini kötüye kullanma suçu kapsamında cezaya hukmolunur (TTK m. 1367/1-a).

Yabancı bayraklı gemiler hakkında verilen ihtiyacı haciz kararı ise sahil güvenlik komutanlığının yardımcı alınarak, gemi Türk karasularını terkedinceye kadar uygulanabilir (TTK m. 1367/1-b).

Türk Bayraklı veya yabancı bayraklı gemilerin bu hükümlere istinaden ihtiyacı haczine karar verilirse keyfiyet; ilgili Türk gemi siciline veya yabancı gemi ise bayrağını taşıdığı devletin en yakın konsolosluğuna bildirilir.

İhtiyati haciz, mahiyeti itibariyle bir geçici koruma tedbiridir. Bu bakımından evvela alacaklarının menfaati esas alınmaktadır ve geminin kaçırılması ve alacaklarının müstakbel haklarının zayı olması önlemek istenmektedir. Bu nedenle kararın süratle alınıp uygulanabilmesi son derece önemlidir. Yük elleçleme tekniğinin gelişmesi ve buna bağlı olarak gemilerin limanda bekleme sürelerinin kısalmış olması, ihtiyati haczin limandaki gemiler için uygulanabileceği süreyi de son derece kısıtlamıştır. Bugün itibariyle bir konteyner gemisi, gün içinde limandaki operasyonlarını tamamlayabilmekte ve limandan çıkış yapabilmektedir. Dolayısıyla ihtiyati haciz kararının alınması ve tatbik edilmesi için, mahkeme ve icra dairesinin süratle davranışını icap eder. Geminin limanda olduğunun tespit edilmesi ve bu hususun mahkemeye bildirilmesi esasında yeterlidir; ancak yine de sürat bakımından yargı ve icra usul pratiğinde sıkıntılar bilinmektedir. İhtiyati haciz riski öngören yabancı bayraklı gemiler, bu risk karşısında limana giriş çıkışlarını ona göre ayarlamakta, mahkeme ve icra dairesinin süratle davranışını önlemek adına Türk limanlarına girişlerini tatil günlerine denk getirebilmektedirler. Özellikle yatlar gibi, limana giriş çıkış prosedürü teferruatlı olmayan, hızlı hareket edebilen deniz araçları bakımından ihtiyati haciz imkânı son derece sınırlıdır.

Yabancı gemilerin seferdeyken haczedilmesi ise başlı başına bir sorun alanı olarak karşımızdadır. Bu gemilerin sahil güvenlik yardımıyla Türk karasularında takibi ve el konulması, fiilen uygulanması zor bir prosedürü beraberinde getirmektedir.

2. Geminin Serbest Bırakılması

İhtiyaten haczolunan gemi, istenildiği zaman icra dairesine teslim edilmek ve bunu sağlamak amacıyla geminin değeri depo edilmek veya icra memuru tarafından kabul edilecek taşınmaz rehni, gemi ipoteği veya itibarlı bir banka kefaleti gösterilmek şartıyla borçluya ve gemi üçüncü kişi elinde iken ihtiyaten haczolunmuşsa, bir taahhüt senedi alınarak, bu kişiye bırakılabilir (TTK m. 1370/1).

3. İhtiyati Haczin Kaldırılması

İhtiyaten haczolunan gemi, istenildiği zaman icra dairesine teslim edilmek ve bunu sağlamak amacıyla geminin değeri depo edilmek veya

icra memuru tarafından kabul edilecek taşınmaz rehni, gemi ipoteği veya itibarlı bir banka kefaleti gösterilmek şartıyla borçluya ve gemi üçüncü kişi elinde iken ihtiyaten haczolunmuşsa, bir taahhüt senedi alınarak, bu kişiye bırakılabilir (TTK m. 1370). TTK m. 1370'deki imkânın kullanılabilmesi hâlinde, gemi üzerindeki ihtiyati haciz devam eder; fakat gemi fiilen serbest kaldığı için işletilebilir. Nitekim bu hâlde ihtiyati haciz devam ettiği için, sicildeki ihtiyati hacze dair kayıt korunur.

İhtiyati haczin kaldırılması ise TTK m. 1371'de düzenlenmiştir. Buna göre, geminin maliki veya borçlu, geminin değerini geçmemek kaydıyla, deniz alacağının tamamı, faizi ve giderler için yeterli teminat göstererek, ihtiyati haczin kaldırılmasını mahkemeden isteyebilir. Akabinde ise sicildeki ihtiyati hacze dair kayıt da silinir.

YETKİLİ MAHKEME

Gemilerin ihtiyati haczinde görevli mahkeme, asliye ticaret mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise TTK m. 1354 ve devamında düzenlenmiştir.

1. Dava Açılmadan Önce

Dava açılmadan önce ihtiyati haciz talebinin hangi mahkemedede görüleceği, haciz konusu geminin Türk Bayraklı olup olmamasına göre değişecektir. Türk bayraklı gemiler hakkında aşağıdaki mahkemeler yetkilidir (TTK m. 1354):

- Geminin demir attığı, şamandıraya veya tonoza bağlılığı, yanaştığı veya kızağa alındığı yer mahkemesi;
- Türk Gemi Siciline kayıtlı gemilerde, sicil yeri mahkemesi
- Sicile kayıtlı olmayan gemilerde malikin yerleşim yeri mahkemesi
- Gemi kira siciline kayıtlı gemilerde (TTK m. 941) kiracının yerleşim yeri mahkemesi.

Yabancı bayraklı gemiler hakkında ihtiyati haciz kararı vermeye ise; sadece, geminin demir attığı, şamandıraya veya tonoza bağlılığı, yanaştığı ya da kızağa alındığı yer mahkemesi yetkilidir (TTK m. 1355). Şüphesiz ki bu düzenleme, yabancı gemilerin

Türkiye'de ihtiyacı haczini son derece güçlestirecek mahiyettedir. Nitekim yabancı bayraklı bir geminin ihtiyacı haczi için, Türk Bayraklı gemilerde olduğu gibi sicile yazmak suretiyle işlem yapılması mümkün değildir. Yabancı bayraklı geminin seyrüsefere ara vermiş olması gerekir; geminin demir atması, şamandıraya veya tonoza bağlanması, yanaşması veya kızaga alınması icap eder. Kısacası sefer devam ederken bu geminin haczi mümkün değildir. Her ne kadar bu gemilerin, TTK m. 1367/1-b'ye göre Türk karasularında olduğu müddetçe kolluk tarafından tutulması teoride mümkün olsa da, pratikte pek de uygulanamamaktadır.

Yetkiye, tahlime ve esasa uygulanacak hukuka ilişkin bir sözleşmeye konulmuş bir yetki veya tahlim kaydına ya da ayrıca yapılmış olan bir yetki yahut tahlim sözleşmesine göre, hakkında ihtiyacı haciz kararı uygulanacak olan deniz alacağının esası hakkında hükmü vermeye bir hakem kurulu veya yabancı mahkeme yetkili olsa yahut deniz alacağının esasına yabancı bir devletin hukuku uygulansabile, yukarıdaki esaslara göre yetkili olan mahkemeler, bir deniz alacağı için teminat elde edilmesini sağlamak üzere ihtiyacı haciz kararı vermeye yetkilidir.

2. Dava Açıldıktan Sonra

Bir deniz alacağı hakkında, yurt içinde mahkeme de dava açıldıktan sonra, ihtiyacı haciz kararı, sadece davayı gören mahkemeden istenebilir. Bir deniz alacağı hakkında, hakem önünde veya yurt dışındaki bir mahkemedede dava açılmışsa, kesin hükmü verilinceye kadar ihtiyacı haciz kararı, sadece yukarıda zikredilen TTK m. 1354 ve 1355'e göre yetkili olan mahkemeden istenebilir.

Yokluğunda ihtiyacı haciz kararı verilmiş olan kişilerin itirazları hakkında karar vermeye;

- a) Esas hakkında dava açılmadan önce, ihtiyacı haciz kararını vermiş olan mahkeme,
- b) Esas hakkında Türkiye'de dava açılmışsa, bu mahkeme,
- c) Esas hakkında hakem önünde veya yurt dışındaki bir mahkemedede dava açılmışsa, ihtiyacı haciz kararını veren mahkeme yetkilidir.

KISA SONUÇ

Gemi, mahiyeti itibariyle önemli bir deniz servetidir, bilhassa gemi malikinin veya donatanın alacakları bakımından en önemli teminat kaynağıdır. Bununla birlikte geminin, alelade diğer varlıklar gibi haczedilebilmesi, deniz ticaretinin tabiatı ile bağıdaşmaz. Deniz ticaretinde taşınan yük, yükü taşıyan gemi, muhtemel gecikmeler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan masrafların değeri ve büyülüğu, geminin çoğu zaman da uluslararası sularda, kamu otoritesinin fiili hâkimiyet sahası dışında seyreden bir araç olması, gemilerin haczinin farklı bir prosedüre bağlanması elzem kılmıştır. Bu bakımından mesele, milletlerarası sözleşmelerden mülhem Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde ayrıca ele alınmıştır ve İcra ve İflas Kanunu hükümlerine nazaran özel hükmü mahiyetinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte konunun teknik mahiyeti, denizciliğe mahsus hususiyetler, uygulamada birtakım aksaklıklara yol açabilmektedir. Bilhassa yabancı bayraklı gemilerin ülkemizde haczedilebilmesi son derece meşakkatli ve yavaş bir pratik ile karşımıza çıkmaktadır ve alacaklarının yabancı bayraklı gemiyi Türkiye'de hacettirme şansını azaltmaktadır. Alacaklı da pek tabii olarak gemiyi bir başka memleket limanında veya karasularında hacettirme yoluna gidebilmektedir. Bu ise şüphesiz ki kamu ve hukuk meslek erbabı açısından bir gelir kaybı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla mahkemeler ve icra dairelerinin, bilhassa yabancı gemilerin ihtiyacı hacizinde, Kanun'da öngörülen tüm imkânları süratlı ve pratik bir şekilde uygulayarak, icra hukukunun amacına matuf bir uygulamayı sağlamaları gereklidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aksoy, Sami: "Deniz Alacaklarına Dair Türk Ticaret Kanunun 1352. Maddesi Hakkında Bir Eleştiri", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 34 (2), 2018, s. 199-214.
- Atamer, Kerim: Deniz Ticaret Hukuku IV Deniz İcra Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2019.
- Berlingieri, Francesco: Berlingieri on Arrest of Ships, Fifth Edition, 2011.
- Çetingil, Ergon Atilla: Mukayeseli Hukuk Açısından Gemilerin İhtiyaçı Hacizi, İstanbul 1972.
- Kara, Hacı: Deniz Ticaret Hukuku, İstanbul 2020.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özkes, Muhammet: İcra İflas Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2018.

Dr. Öğr. Üyesi Elif YILMAZ FURTUNA İle

Mali Hukuk Üzerine Bir Söylesi

dü mü?

Dr. Öğr. Üyesi Elif Yılmaz Furtuna:

Bildığınız üzere, Osmanlı Devleti'nde, padişah hem siyasi otoriteyi temsil etmekte hem de halife olarak dinî lider statüsünde bulunmaktaydı. Bu güç, padişaha vergilendirme alanında da mutlak bir yetki sağlamaktaydı. Ülkede İslam dininin vergiye ilişkin koyduğu kurallar çerçevesinde tahsil edilen zekât, haraç, öşür, cizye gibi şeri vergilerin yanı sıra padişah tarafından örf ve gelenekler göz önünde bulundurularak konulan örfi vergiler mevcuttu. 17. yüzyılda yaygınlaşan iltizam yönteminde vergilerin bir kısmı tımar sistemine göre devlete olan hizmetleri karşılığında, bazı kamu görevlilerine tahsis edilmektedir. Tımar sistemi dışında kalan vergiler de ise, mültezimler görevlendirilmekte ve bu vergiler mültezimler tarafından toplanmaktadır. 18.

Cumhuriyetimizin 100. yılina erişeceğim olmanın heyecanını hissettiğimiz günleri yaşamaktayız. Bu nedenle mali hukukun Cumhuriyet dönemindeki birikimine öncelik vermek istiyoruz. Türk mali hukukunda, Cumhuriyet öncesi vergilendirme süreci nasıl gerçekleşiyordu? Bu dönemdeki ilkelerden Cumhuriyet döneminde yararlanıldı mı? Türk vergi sisteminin oluşumunda yabancı demokrasilerde izlenen süreçler görül-

yüzyılın ikinci yarısında ise mültezimlere karşısında halkın korunması amacıyla, halk tarafından seçilen ve ayan olarak adlandırılan görevliler vergileri tahsil etmekteydi.

Ekonominin büyük bir bölümünü tarım ve savaş gelirleri oluşturmaktak olan Osmanlı Devleti son döneminde her anlamda zor bir durumda bulunmaktadır. Gerileme döneminde sürekli kaybedilen savaşlar, temel dinamiği savaşa dayanan Osmanlı Devleti'nin toprak kayıplarını ve kamu gelirlerini azaltmış, hazineye yük getirmiş, nüfus yapısını ve üretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Bilhassa, tımar sisteminin bozulması ve savaşların kaybedilmesi, toprak düzeni ve askeriyle iç içe geçmiş olan Osmanlı vergi sisteminin bozulmasında etkili olmuştur. Batı, aynı dönemde Sanayi Devrimini gerçekleştirmiş, sahip olunan sömürge kaynaklarının da etkisiyle, Osmanlı Devleti'ne karşı hemen hemen her alanda üstünlüğü ele geçirmiştir. Osmanlı ekonomisinde ise, üretim yeterince arttıramamış ve kamu harcamalarını karşılayacak yeni vergi uygulamaları geliştirilememiştir.

Vergilendirme yetkisinin sınırlandırılması noktasında atılan ilk önemli adım diyeBILECEĞİMİZ 1808 tarihli Sened-i İttifak, 1215 tarihli Magna Carta Libertatum ile benzer nitelikler taşımaktadır. Vergi hukuku anlamında 1839 ve 1856 önemli tarihlerdir. Zira 1839 yılında kabul edilen Tanzimat Fermanı ile ödeme gücüne göre vergi konulması ve kanunla belirlenen vergiler dışında vergi alınmaması kabul edilmiştir. Ayrıca tımar sistemi ve iltizam yöntemi de kaldırılmıştır. 1856 yılında kabul edilen İslahat Fermanı ile müslim ve gayrimüslim halk arasındaki vergi düzenlemesi farklılığına son verilmiştir. Böylece gayrimüslimlerden alınan cizye kaldırılmış, yerine, askerlik yapmamalarına karşılık olarak, askerlik bedeli alınmıştır. Ancak her iki ferman da yaptırımdan yoksun olduğu için padişahın mutlak nitelikte olan

vergilendirme yetkisine bir sınırlandırma getirememiştir. 1876 Kanun-i Esası ile Osmanlı Devleti'nde ilk parlamento olan Meclis-i Umumi kurulmuş, kanuna dayanmadıkça vergi ve diğer mali yükümlülük konulması yasaklanmıştır. 1876 Kanun-i Esası, vergilerin kanunlığı ilkesi gibi temel bir vergilendirme ilkesinin ilk kez zikredildiği anayasamız olmuştur. Ancak 1878'de padişah Meclisi kapatmış ve vergilendirme yetkisini de yine kendisi kullanmaya başlamıştır. Bir yandan kapitülasyonlar, bir yandan kamu gelirlerinin dış borçlara güvence olarak gösterilmesi, Devletin mali egemenliğinin giderek zayıflamasına sebep olmuştur. Nitekim 1881 yılında Devlet, dış borçlarını ödemeyemez duruma geldiği için mali egemenlikten ödünlər verilmesini muhtevi Muharrem Kararname-si ilan edilmiş, bazı vergilerin tarh ve tahsil yetkileri Duyun-u Umumiye İdaresine verilmiştir. Bu suretle Devlet mali bağımsızlığını büyük oranda kaybetmiştir. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilân edilmesinden sonra Kanun-i Esası tekrar yürürlüğe girmiş ve vergilendirme ile ilgili hükümler uygulanmıştır. 1920'de Sevr Anlaşması ile uluslararası bir komisyon, devlet bütçesinin ve mali faaliyetlerinin denetimi teslim edilmiştir ki bu durum mali egemenliğin tamamen yitirilmesi anlamına gelmektedir.

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla vergilendirme yetkisi de TBMM'nin yani Türk ulusunun eline geçmiştir. "Devlet bizzat millettir" şiarıyla, vergilerin toplumun mutluluğu için harcanacağı esası üzerine hareket edilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla, her alanda olduğu gibi ne tamamen Osmanlı'ya ne de tamamen Batıya bağlı olan, özgün çalışmalar hukuki alanda da görülmüştür. Dönüşümün en açık örneği, aşar vergisinin kaldırılması olmuştur. Çünkü Osmanlı için en önemli vergiyi, aşar vergisi oluşturmuştur. Kaldırılma nedeni ise, genç Cumhuriyetin, halk üzerindeki ağır külfet yükleyen vergileri kaldırma isteği ile bağlantılıdır.

Bir kısmı vergisel davranışın suç olarak nitelendirilmesindeki ihtiyacın kaynağı nedir? Vergi suçları ile korunmak istenen hukuki değer ve amaçlar gözetildiğinde, hapis cezasının orantılı ve etkili biraptırım olduğunu düşünüyor musunuz?

Dr. Öğr. Üyesi Elif Yılmaz Furtuna:

Vergisel davranışların suç olarak sayılması, sadece Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde değil; aynı

zamanda Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. Herhangi bir koruma olmaması halinde; özellikle beyan usulünün uygulanması durumunda, vergi alacağının belirlenmesi, vergi yükümlüsünün vicdanına bırakılmış olacaktır. Bu vicdani tercihin, hukuk dışı yollara sapması durumunda; elbette parasal bir suça, parasal bir ceza verilmesi hakkaniyete daha uygun olarak görülmektedir. Buna karşın, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel sürecinde, elde edebileceği potansiyel vergi alacağına ulaşamamış olduğu gerçeğini de göz önüne alırsak, Türkiye'de şu an için vergi suçlarınınaptırımı olarak hapis cezasının uygulanması kaçınılmazdır. Kamu düzenine karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirildiğinde de hürriyeti bağlayıcı ceza uygulaması kaçınılmaz olmaktadır.

Bu noktada şunu da belirtmek önem göstermektedir. Artık gelişmiş ülkelerde suç sayılan davranışların sayıca azaltılması yoluna gidilmektedir. İllerleyen süreçte vergisel davranışların suç ya da kabahat sayılması noktasında suç yönlü mü yoksa kabahat yönlü mü bir gelişme olacağını göreceğiz.

Vergi hukuku bakımından tartışılan konular dan birisinin vergi kabahatleri ve vergi suçları na ilişkin hükümlerin birlikte uygulanabilirliği olduğu bilinmektedir. Mevzuatımızın non bis in idem ilkesine aykırılık taşıdığını düşünüyor musunuz? Özellikle 2005 yılında ceza kanunlarında yapılan değişikliklerin vergi ceza hukukundaki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dr. Öğr. Üyesi Elif Yılmaz Furtuna:

Türk vergi ceza hukukunda bazı durumlarda tek bir eylem ile hem vergi kabahatini hem de vergi suçunun gerçekleşebileceğini kabul edilmektedir. Bu nedenle, bir kişi vergi kanunlarını ihlal eden tek bir eylemi nedeniyle hem vergi suçu hem de vergi kabahatı işleyebilir. Bu bağlamda suç ve kabahat noktasında kişi iki kere cezalandırılmaktadır. Bu da ceza hukukundaki "non bis in idem" yani "aynı fiilden dolayı iki kez yargılama ve cezalandırma olmaz" ilkesine aykırı bir durumdur. Bu ilke 1973 yılında mevzuatımıza girmiştir.

Vergi Usul Kanunu m. 340'ta, vergi kabahatleri ile suçların birleştirilemeyeceği hükmü yer almaktadır. Buna göre, kişinin tek bir eyleminin kanunda hem vergi kabahatı hem de vergi suçu olarak düzenlen-

miş olması halinde: Kabahat nedeni ile idari para cezası verilmesi; suç için ise, adli yaptırımlar uygulanması kabul edilmiştir. Burada da görüldüğü üzere birbirinden farklı, iki süreç yürütülmektedir.

Bu noktada bir kişinin aynı eylemi nedeniyle sadece bir defa cezalandırılabilceğini ve bir kez yargılanması gerektiğini savunmaktayım. Ayrıca, bu aykırılıkların mevzuatımızda birkaç küçük düzenleme yapılarak giderilebileceğini düşünmekteyim.

2005 sonrası dönemde suç-kabahat ayrışması Türk hukuk sisteminin de içine girmiştir. Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kabahatler suç olmaktan çıkartılmıştır. Bunun sonucu olarak da VUK m. 344'ün başlığından suç kavramı çıkartılmış ve yalnızca vergi ziyai kavramı kullanılmıştır. Bu noktada, farklı kuramsal tartışmalar olmuşmuştur; ancak bunları belirtmek bir röportaj sınırlarına sağlamayacak kadar uzundur. Bir değerlendirme olarak, 2005 sonrasında hukuk sistemimizde suç ve kabahatin ayrışması, modern hukuk sistemlerinin takibi bağlamında önemli ama gecikmiş bir değişimidir. Halen eksik ve düzenlenmesi gereken birçok nokta olsa da Türk hukuk sistemi bir aşama daha kaydetmiştir.

Finansal suçlar yönünden ihtisas mahkemeleri kurulmasına ilişkin 25.11.2021 tarih ve 1227 sayılı HSK kararını nasıl değerlendiriyoysunuz?

Dr. Öğr. Üyesi Elif Yılmaz Furtuna:

25.11.2021 tarih ve 1227 sayılı HSK kararıyla 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen suçlara ilişkin açılacak davalara bakacak mahkemeler nezdinde ihtisas mahkemeleri belirlenmiştir. İlgili belirleme, VUK'tan kaynaklanan dava ve işlerin niteliklerinin farklı olması göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

Bir işin uzmanı olanlar arasından seçilecek hâkimler bu işlerden gelen davalarda, diğer hâkimlere nazaran daha iyi değerlendirme yapabilirler. Uzmanlığın bulunduğu alanda hâkimler davacıları daha iyi anlar, işlerin gereklerini daha doğru yerine getirirler, bu uzmanlık alanına dair mevzuat hakkında daha fazla bilgi sahibi olurlar. Bu sebeplerle ihtisas mahkemelerinin kurulması doğru ve yerinde olmaktadır. Hukukumuzda İcra Mahkemesi, iş mahkemesi, kadastro mahkemesi, tüketici mahkemesi, fikri ve

sınai haklar hukuk mahkemesi, aile mahkemesi, denizcilik ihtisas mahkemesi medeni yargı alanındaki özel görevli ihtisas mahkemeleridir.

Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen suçlar da belli bir uzmanlığı gerektirmesiyle bu yönde bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. 25.11.2021 tarihinde 1227 sayılı HSK kararıyla Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen suçlara ilişkin açılacak davalara bakacak mahkemeler nezdinde ihtisas mahkemeleri kurulmasıyla bu ihtiyaç giderilmiştir.

Limited şirket yöneticilerinin kamu alacaklarından sorumlulukları hakkında bilgi verir misiniz? Müdür-müdürlüler kurulu başkanı arasında yahut mali ödemelerle yetkili olan müdür ve diğer müdürler arasında sorumluluk bakımından bir fark var mıdır?

Kamu alacağının esas sorumlusunun limited şirket tüzel kişiliği olduğunu ifade edebiliriz. Amme Alacakları Tahsili Hakkında Kanun'un mükerrer 35. maddesine göre müdürlere/kanuni temsilcilere/yöneticilere başvurulabilmesi için yapılan takip sonucunda kamu alacağının limited şirketin mal varlığından "tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği" anlaşılması gerekmektedir. Kamu alacağı, ilk olarak borcun asıl yükümlüsü olan limited şirketten istenmedikçe, şirket müdür(leri)ne başvurulamaz. Ayrıca belirtmek gerekir ki; müdürler arasında sorumluluk rejimine dair bir farklılık söz konusu değildir. Limited şirketlerde yöneticilerin de malvarlıklarından alınamayan kamu alacakları için sermaye hisseleri ile orantılı olmak üzere şirketin ortaklarının malvarlığına başvurulabilir. Ancak, Danıştay İctihatları Birleştirme Kurulu'nun 11.12.2018 tarih ve E. 2013/1, K. 2018/1 sayılı kararı ile limited şirketin kendisinden tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya edilemeyeceği anlaşılan vergi borcunun şirket ortaklarından tahsili için herhangi bir öncelik sırası bulunmadığına hükmedilerek oldukça tartışmalı bir karara imza atılmıştır.

Hatalı bir vergilendirme işlemine dayalı olarak gerçekleştirilen işlemlere karşı açılan davaların uzun yıllar sürebildiğine tanık olmaktadır. Böyle bir durumda, Anayasal bir hak olarak mülkiyet hakkının ihlalinden bahsedilebilir mi? Bu gerekçeyle Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapılabilir mi?

Türkiye'de yargılama sürelerinin uzunluğu kronik ve yapısal bir mesele olduğunu söyleyebiliriz. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle gelen davaların önemli kısmı makul sürede yargılanma hakkıyla ilişkilidir. Vergi davalarının da bunun bir parçası olduğunu söyleyebiliriz. Makul sürede yargılanma hakkı Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleinde kendisine yer bulmuştur. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurularda makul sürede yargılanma hakkını değerlendirirken; yargılanmanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılanmanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi kriterlerinin yanında, yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılanmanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu kriterlerini gözetmektedir.

Vergiyle bağlı olarak uzun yargılama sebebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulabilir. Vergi alanında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği bireysel başvuru kararlarına bakıldığından davaların uzun sürmesini mülkiyet hakkı bağlamında değil Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Günümüzdeki teknolojik imkânlardan faydalılarak vergi kaçaklarının engellenmesi için ne gibi tedbirler alınabilir? Küresel anlamda, bu konuda ne tür çalışmalar yapılmaktadır?

Vergi kaçırmanın önlenmesi adına vergi işlemelerinde yapay zekâ teknolojilerinden faydalılabılır. Yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı sağlıktan iletişim; bankacılık, hukuk ve finanstan eğlence sektörüne; tarımdan ulaşım birçok alanda olmaktadır. Uygulama alanlarındaki çeşitlilik ülkelerin farklılığıyla her geçen gün artmaktadır. Özellikle son birkaç yılda büyük veri, bulut bilişim, hesaplama ve depolama kapasitesi artırımı, makine öğrenimindeki gelişmeler, derin öğrenme ile birlikte yapay zekâ gücünü, kullanılabılırlığını, büyümесini ve etkisini önemli ölçüde artırmıştır.

Yapay zekâ teknolojileri ile belge analizi etkinliği geliştirilir. Yapay zekâ algoritmaları gereğinde belgeler üzerinde değişiklik yapılacak noktaları be-

lirler. Bunlar, gerekli belgeleri belirli durumlar için yararlı olacak şekilde geliştirerek sıralar ve doğru sonuçları elde etmeye yardımcı olacak şekilde tasarlayabilirler. Gelir idareleri de veri toplama ve gelir toplama kabiliyetlerini otomatikleştirme ihtiyacı ile yapay zekâ ve makine öğrenmesinden yararlanabilirler. Bu yolla, elde edilecek verilerin depolanması ve veriler arasında bağlantılar kurulması sağlanır. Bu sayede yapay zekâ, denetçiler tarafından gözden kaçabilecek olan vergi kaçaklığını vakalarını öngörücü modelleme ile önceden tespit edebilir. Yapay zekâ uygulamaları, gelecekte vergi gelirlerinde yaşanacak değişimi önceden ve gerçeğe yakın tahmin edebilir. Yapay zekâ kullanılarak tespit edilen potansiyel riskli kişiler anında denetime tabi tutulur ve vergi hasılat tahminlerinden sapmalar engellenmiş olur.

Sayın Hocam, bizlere vakit ayırdığınız, değerli sohbetiniz için teşekkür ederiz.

Tüketiciler Uyuşmazlıklarında

BELİRSİZ ALACAK TALEPLERİNİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Hakan Burak AKINCI

HMK m. 119/1-ğ'ye göre bir dava dilekçesinde talep sonucunun açık bir şekilde bulunması zorunludur. Öte yandan alacak miktarının davacı tarafından belirlenmediği hallerde böyle bir zorunluluk davacı için tehlike arz etmektedir. Bu sebeple kanun koyucu, belirsiz alacak davası düzenlemesine yer vererek söz konusu tehlikeyi bertaraf etmeyi amaçlamıştır. Buna göre talep sonucunu belirleyemeyen davacı başlangıçta asgarî bir miktar talep ederek, hükmü verilmeden önce bu miktarı İslaha başvurmaksızın artırma imkânına sahip olur¹. Belirsiz alacak davanın açılabilmesi için birtakım şartların gerçekleşmesi gereklidir. Bunlardan ilki, talep sonucunun tam ve kesin olarak belirlenmesinin imkânsız veya davacıdan beklenemeyecek olmasıdır. Hangi hallerin imkânsızlık veya beklenemezlik oluşturduğu somut olaya göre belirlenir². İkinci olarak, hukuki ilişki somut olarak ortaya konulmalıdır. Diğer bir deyişle talep sonucunun dışında kalan zorunlu unsurların tamamının mevcut olması gereklidir. Sunulması gereken vakia ve delillerin sunulmaması halinde davacı, iddianın genişletilmesi yasağıyla karşılaşır³. Son şart ise dava dilekçesinde geçici talep sonucunun belirlenmesidir. Buna göre davacı, somut olayın özellikle ve objektif ölçütlerle göre belirlenebilen asgarî mikarda bir talep sonucu gösterir⁴. Talep sonucu belirlenebilir hâle geldiğinde başlangıçtaki geçici talep artırılarak kesin talepte bulunulur⁵.

1 Belirsiz alacak davasının amaçları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Yılmaz**, s. 1994; **Umar**, s. 320; **Pekcanitez**, s. 26 vd; **Simil**, s. 89 vd; **Tanrıver**, s. 581 vd; **Gör-gün**, L. Şanal, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2014, s. 164.

2 **Pekcanitez**, s. 43; **Simil**, 221 vd.

3 **Tanrıver**, 587; **Umar**, 131 vd; **Simil**, 245 vd.

4 **Pekcanitez**, 48; **Simil**, 107.

5 **Pekcanitez**, 51; **Simil**, 273.

Her ne kadar şartların gerçekleşmesi hâlinde belirsiz alacak davası açılabilceğini söylemek mümkün olsa da bu durum, tüketici uyuşmazlıkları açısından birtakım sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunlardan ilki, görevli merciin belirlenmesi durumunda karşımıza çıkar. Zira tüketici mahkemeleriyle tüketici hakem heyetlerinin görev alanları parasal sınıra göre birbirinden ayrılmaktadır. Uyuşmazlığın belirtilen sınırdan fazla bir miktara ilişkin olması halinde tüketici mahkemesinde dava açmak gereklidir. Belirsiz alacak davalarında talep sonucu başlangıçta belirlenmediğinden, görevli merciin mahkeme mi yoksa hakem heyeti mi olacağını da kestirmek mümkün olmayabilir. Yanlış mercie başvurulması halinde görevsizlik ihtimali gündeme gelir.

Bir diğer sorun, tüketici hakem heyetlerinin çalışma usullerinin yönetmelikle belirlenmiş olmasıdır. Tüketicili hakem heyetlerinin kurulma amacı, düşük meblagli uyuşmazlıkları üstlenerek tüketici mahkemelerinin dosya yükünü azaltmaktadır. Diğer bir deyişle mahkemelerin bunlarla ikame edilmesi amaçlanmıştır. Ancak mahkemelerin işleyiş usulü kanunla belirlenirken ikamesinin usulünün yönetmelikle belirlenmesinin sakıncalı olduğu kanaatin-deyiz. Öyle ki yönetmelikte ispat vasıtaları gibi bazı hususlar Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre sınırlı tutulmuştur.

Yine, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda belirsiz alacak davaları için aranan nihaî talep şartının hakem heyeti uyuşmazlıklarında aranmaması da kanaatimize sakıncalı bir durumdur. Zira burada hakem heyetlerine hâkimlerden daha geniş bir yetki tanınması söz konusu olmaktadır. Tüm bu ihtimalerin ayrı ayrı ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

BELİRSLİZ ALACAK DAVASININ TÜKETİCİ UYUŞMAZLIKLARINA UYGULANMASI

Tüketici hukukundan doğan uyuşmazlıklarda hangi dava türüne göre yargılama yapılacağı husus genel hükümlere göre belirlenmekte olup, bu çerçevede uygulanabilecek olan dava türlerinden bir tanesi de HMK m. 107'de düzenlenen belirsiz alacak davasıdır⁶. Belirsiz alacak davasının söz konusu olabilmesi için gereken şartlara yukarıda dejindik. Bununla beraber, bu dava türünün tüketici uyuşmazlıklarına uygulanabilmesi için tüketici hukuku açısından da birtakım noktalara temas edilmelidir.

YENİ TÜKETİCİNİN KORUNMASI KANUNU ÇERÇEVESİNDE GENEL DURUM

Tüketici işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin tüketici mahkemesinde dava açabilmek için belli şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlardan ilki, TKHK m. 68'de belirlenen parasal sınırı aşma zorunluluğudur. Öyle ki Resmî Gazete'de yayınlanan tebliğ'e göre 2022 yılı için 10.280 TL'nin altındaki uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetleri, büyükşehirlerde 10.280 TL ile 15.430 TL arasındaki uyuşmazlıklarda İl tüketici hakem heyetleri, büyükşehir olmayan illerin merkezlerinde 15.430 TL'nin altındaki uyuşmazlıklarda İl tüketici hakem heyetleri ve ilçelerinde ise 10.280 TL ile 15.430 TL'nin arasındaki uyuşmazlıklarda İl tüketici hakem heyetleri görevlendirilmiştir⁷. Bu sınırların üstündeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz (TKHK m. 68/1-son). Söz konusu düzenlemeler emredici nitelikte olup, sınırın aşılma-

⁶ **Tutumlu**, s. 742.

⁷ Bkz. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 İnci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6'ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ (Resmî Gazete tarih 16.12.2021, sayı 31691).

6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN

sı hâlinde tüketici mahkemesinde dava açmak icap eder⁸.

Tüketici hakem heyetlerinin görev sınırı içinde kalan miktar veya değerdeki bir uyuşmazlık için doğrudan mahkemedede dava açılması halinde mahkemenin nasıl bir tutum sergileyeceği kanunda düzenlenmemiştir. Böyle bir durumda hakem heyetine başvurma zorunluluğu, öğretide kabul gören görüşe göre dava şartı niteligidir. Dolayısıyla mahkemenin dava şartı yokluğu sebebiyle davayı usulden reddetmesi gerekir⁹.

Tüketici hakem heyetlerinin görev sınırını aşip mahkemenin görev alanına giren miktar veya değerdeki tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için hakem heyetine başvurulmuşsa, bu durumda da hakem heyetinin TKHK m. 68'i ve kıyasen HMK m. 115 hükmünü uygulayarak, uyuşmazlığı esastan incelemeksiz yine başvurunun reddine karar vermesi gerekmektedir¹⁰.

Parasal sınırın belirlenmesinde asıl alacak miktarının mı yoksa ferileriyle birlikte toplam talep miktarının mı esas alınacağı konusunda da bir düzenleme mevcut değildir. Bu konuya ilgili Yargıtay; davanın 2.842,73 TL asıl alacak, 629,46 TL işlemiş faiz ve 31,47 TL işlemiş faizin gider vergisi olmak üzere toplam

⁸ **Akıncı**, 151 vd; **Deryal/Korkmaz**, 226.

⁹ **Tutumlu**, Hakem Heyetleri s. 72; **Budak**, Hakem Heyetleri, s. 84 vd.

¹⁰ **Budak**, Hakem Heyetleri, s. 85.

3.503,66 TL alacağın tahsili istemiyle icra takibinde bulunduğu, davalı borçlunun itirazı üzerine harca esas dava değerini 3.503,66 TL olarak gösterdiği ve bu miktar üzerinden peşin harç yatırıldığı, bu sebeple dava değerinin de 3.503,66 TL olması gerektiği yönünde karar vermiştir¹¹. Yargıtay'ın bu görüşüne öğretide birtakım eleştiriler getirilmiştir. Karşı görüş, asıl alacak miktarının esas alınması gerektiğini, toplam talep miktarının esas alınmasının doğru olmayacağını savunmaktadır¹². Her halükârda ortada bir kanun boşluğu olduğu açıkları. Hakem heyetlerinin hukuki niteliğinin belirlenmemiş olması, mülga Kanun zamanında görev kurallarına ilişkin var olan sorunların yeni kanunda da varlığını sürdürmesine sebep olmuştur¹³.

TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ YÖNETMELİĞİ'NE GÖRE BELİRSİZ ALACAK TALEPLERİ

HMK m. 107'de düzenlenen belirsiz alacak davalarından yola çıkarak, Tüketiciler Hakem Heyetleri Yönetmeliği¹⁴ m. 22'de de benzer bir hüküm düzenlenmiştir. Söz konusu hükmü şu şekildedir: "*Tüketiciler hakem heyeti, uyuşmazlık ile ilgili karar verirken ta-*

11 13. HD, E. 2015/33889, K. 2015/35338, T. 02.12.2015 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bankası).

12 Erişir, s. 64; Tutumlu, Hakem Heyetleri, s. 72 vd.

13 Atalı, s. 405.

14 RG.T. 27.11.2014, S. 29188.

rafların talebiyle bağlıdır. Ancak başvurunun yapıldığı tarihte uyuşmazlık miktarının tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, başvuru sahibinin hukuki ilişkiye ve asgari bir miktarı belirtmesi ve inceleme sürecinde uyuşmazlık miktarının bilgi veya belgelerle tam olarak tespit edilmesi halinde talep edilen mikardan daha fazlasına veya daha azına tüketici hakem heyetine karar verilebilir. Verilen kararın her hâlükârda 6 ncı maddede belirtilen parasal sınırlar dâhilinde olması gereklidir."

O halde tüketici hakem heyetinden belirsiz alacak talebinde bulunabilmek için üç şartın gerçekleşmesi gereklidir. Bunlar; başvuruunun yapıldığı tarihte uyuşmazlık miktarının tam ve kesin biçimde belirlenmesinin mümkün olmaması, tüketicinin başvuru dilekçesinde hukuki ilişkinin somut olarak ortaya konulması ve tüketici hakem heyetine başvururken asgari bir miktar belirtmesinden ibarettir. Yönetmelik bu hükmü ile HMK m. 107'de düzenlenen belirsiz alacak davasına göre daha geniş bir düzenlemeye yer vermiştir. Öyle ki mahkemelerde açılan belirsiz alacak davasında geçici talep sonucu davacı tarafından nihaî talep sonucuna dönüştürülmeden, mahkeme tarafından alacağın tamamı hakkında hükmü kurulamamaktadır. Buna karşın Yönetmelik m. 22 hükmüne dayanarak tüketici hakem heyetinden belirsiz alacak talebinde bulunan tüketici lehine, tüketici talep etmese bile heyet tarafından alacağın

tamamının ödenmesine karar verilebilmektedir¹⁵. Aşağıda bu duruma ayrıntılı olarak dejindik¹⁶.

BELİRSİZ ALACAK UYUŞMAZLIKLARINDA TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ YÖNETMELİĞİ'NDEN DOĞAN SORUNLAR

Tüketici hakem heyetleri; mahkemelerin yavaş, masraflı ve iş yükünün ağır olması sebebiyle oluşturulmuş, aynı zamanda tüketici ile satıcı veya sağlayıcı arasında çıkan uyuşmazlığın daha hızlı ve masrafsız şekilde çözülmesi amaçlanmıştır¹⁷.

Her ne kadar bu düzenlemeler yapıçı amaçlarla getirilmiş olsa da belirsiz alacak taleplerine ilişkin mevcut durumun, yukarıda genel tüketici uyuşmazlıklarına yönelik bahsettiğimizde benzer birtakım sorunlar doğurduğu görülmektedir.

HAKEM HEYETLERİNİN ÇALIŞMA USULÜNÜN YÖNETMELİKLE BELİRLENMİŞ OLMASI SORUNU

Tüketici hakem heyetlerinin işleyişine ilişkin bir kanunî düzenleme bulunmamaktadır. 6502 sayılı Kanun m. 72'de "Tüketici hakem heyetlerinin kurulması, çalışma usul ve esasları, raportörlerin nitelikleri ile bilirkişilik müessesesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar yönetmelikle belirlenir" hükmüne yer verilmiştir. Gerçekten de hakem heyetlerinin usul ve esaslarına ilişkin düzenlemeler Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nde¹⁸ yer almaktadır.

Anayasa; mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin kanunla belirleneceğini hukme almıştır (m. 142). Her ne kadar tüketici hakem heyetleri teknik anlamda mahkeme sayılmasa da tıpkı mahkemeler gibi hukuk kurallarını somut oylara uygulayarak karar veren merciler olmaları dolayısıyla tâbi olmaları gereken usulün kanunla belirlenmesi gerekir. Aksi takdirde uyuşmazlık değeri parasal sınırın üstünde olan tüketiciler için kanuna dayanan usullerle yargılama yapılrken, parasal sınırın altında kalanlar için

¹⁵ Erişir, s. 67.

¹⁶ Bkz. II, C, 2.

¹⁷ Akıncı, 148; Deryal/Korkmaz, 223; Tutumlu, Hakem Heyetleri, s. 41.

¹⁸ R.G. tarih 27.11.2014, sayı 29188.

böyle bir hakkın tanınmaması gündeme gelir. Bu durum da eşitlik ilkesine aykırıdır. Kaldı ki Anayasa m. 36'da "*Herkes, meşru vasita ve yollardan faydalanan suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilmektedir. Ancak Yönetmeliğ'te hakem heyetlerine yalnızca dosya üzerinden inceleme yetkisi tanınarak hukukî dinlenilme hakkı kısıtlanmıştır. Benzer şekilde ispat aracı olarak sadece bilirkişi incelemesine yer verilerek, ispat hakkı da mahkemelere göre dar tutulmaktadır. Dolayısıyla uyuşmazlık değeri parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklar açısından, adil yargılanma hakkının ortadan kaldırıldığı bir durum oluşturmaktadır¹⁹.

Tüketici hakem heyetlerine, mahkemelere yardımcı olacak şekilde bir ilk veya ön inceleme görevi yüklemek yerine, mahkemeleri ikame edecek şekilde bir sorumluluk yüklenmiştir. Bu durumda tüketici hakem heyetlerinin niteliğinin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu kabul edilse dahi²⁰, mahkemelerin iş yükünü paylaşma özelliğinden dolayı Anayasa m. 142'deki kanunla düzenlenme güvencesinin mevcut olması gereği kabul edilmelidir. Sonuç olarak, belli bir parasal sınıra kadar olan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin yetkisinin ortadan

¹⁹ Erişir, s. 52 vd.

²⁰ Tüketici hakem heyetlerinin hukukî niteliği kanunlar da belirlenmemiştir. Doktrinde hakem heyetlerinin zorunlu tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözümü olduğu yönünde tartışmalar bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi de tüketici hakem heyetlerinin niteliğinin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Bkz. Ermenek, İbrahim, Yargı Kararları İşığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorumlara İlişkin Çözüm Önerileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1-2, Prof. Dr. Oğuz Kürsat Ünal'a Armağan, Ankara 2013, 563-630, s. 583. Diğer görüşler için bzk. Erişir, s. 44 vd; Budak, Hakem Heyetleri, s. 78 vd; Ata-İl, s. 411 vd.

kaldırılması, buna rağmen görevli kılınan tüketici hakem heyetlerinin çalışma usulünün yönetmelikle belirlenmesi durumunun, hakem heyetlerinin hukukî niteliğine bakmaksızın Anayasa m. 142'ye aykırı duestoğunu varsaymak gerekir²¹. Dolayısıyla bir dava türü olan belirsiz alacak talebinin parasal sınırın altında kalması halinde Yönetmelik bazına indirgenmesi zorunluluğu Anayasa'ya evleviyetle aykırılık teşkil etmektedir²².

BELİRSİZ ALACAK DAVALARINDA ARANAN NIHAÎ TALEP ŞARTININ HAKEM HEYETİ UYUŞMAZLIKLARINDA ARANMAMASI SORUNU

Bazen delillerin değerlendirilmesi aşamasında dahi uyuşmazlık miktarının belirlenmemesi gibi ihtimaller söz konusu olabilmektedir. Alacak miktarının delillere göre yargılama sırasında mı yoksa yargılanmanın sonunda hâkimin takdir yetkisine göre mi belirleneceği hususu somut olaya göre değişkenlik arz eder. Hâkimin takdir yetkisine göre alacağı belirlenmesi ihtimâli genellikle manevi tazminat taleplerinde karşımıza çıkar. Böyle bir durumda talep şartının aranmaması makul karşılaşabilir²³. Öte yandan eğer delillerin değerlendirilmesi aşamasında uyuşmazlık miktarı belirlenebiliyorsa, bu durumda talep şartının aranması gerekir. Diğer bir deyişle davacı, başlangıçta geçici talep olarak gösterdiği miktarı artırarak nihaî talebe dönüştürmelidir. Her ne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde durum böyle olsa da Yönetmelik m. 22'deki belirsiz alacağa ilişkin düzenlemede talep şartının aranmadığı görülmektedir. Nitekim madde hükmünde geçen ifade “inceleme sürecinde uyuşmazlık miktarının bilgi veya belgelerle tam olarak tespit edilmesi halinde talep edilen mikardan daha fazlasına veya daha azına tüketici hakem heyetine karar verilebilir” şeklindedir. Göründüğü üzere söz konusu düzenleme, hakem heyetlerinin talep şartı olmaksızın talep edilen mikardan daha fazlasına veya azına karar verebilmesinin önünü açmaktadır.

Kanaatimize HMK m. 107'de dahi talep şartı aranmakta iken, tüketici hakem heyetlerinde talep şartı aranmasına gerek görülmemesi isabetli değildir.

21 Erişir, s. 53 vd.

22 Erişir, s. 67.

23 Bkz. Simil, s. 135.

Mevcut durumda hakem heyetlerine mahkemelere nazaran daha geniş bir yetki verilmiştir. Her ne kadar ilk bakışta hakem heyetlerindeki mevcut durumun tüketiciler açısından süreci hızlandırmaya yardımcı olduğu düşünülebilirse de, tasarruf ilkesine göre başvuru sahibinin uyuşmazlık miktarının inceleme neticesinde tespit edilmesinin ardından iddiasını genişletmesi gerekir²⁴.

UYUŞMAZLIK MİKTARININ KESİNLEŞMESİNDEN SONRA GÖREVLİ MERCİİN NASIL BELİRLENENECEĞİ SORUNU

Geçici talep olarak gösterilen miktarın sınırın altında olduğu durumlarda tüketici hakem heyetine mi, yoksa tüketici mahkemesine mi başvurulmasının daha sağlıklı olacığının belirlenmesi, tüketici uyuşmazlıklarında belirsiz alacak taleplerine ilişkin belki de en ciddî sorunu oluşturmaktadır. Öyle ki hakem heyetine başvurulan hallerde uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgelerin toplanmasından sonra belirlenecek olan nihaî alacak miktarının, parasal sınırı geçmesi ihtimali söz konusu olabilir. Aynı şekilde parasal sınırın altında kalacak şekilde geçici talep miktarı gösterilerek tüketici mahkemelerinde davalar açıldığı uygulamada zaman zaman karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi durumlarda nasıl bir yol izlemek gereğinin tespitinin yapılması gereklidir.

Tüketici Mahkemelerinde Açılan Davalar Açılsından

İsviçre Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 85. maddesinde görevli merciin, davacının başlangıçta gösterdiği geçici talebe göre belirleneceği öngörlülmüştür. Yargılama aşamasında tespit edilen miktarla göre davacı talep ettiği değeri artırsa bile, görevli mahkemedede değişiklik olmamakta, yargılama aynı yerde tamamlanmaktadır. Türk Hukukunda ise İsviçre'dekine benzer bir hüküm mevcut değildir. Bu durumun, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda asliye hukuk mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemelerinin arasındaki parasal ayrımlın kaldırılmasından kaynaklandığı savunulmaktadır²⁵.

Doktrinde bir görüşe göre, uyuşmazlık miktarının parasal sınırı geçebileceğinin ihtimalini göz önünde bulundurarak doğrudan tüketici mahkemesine

24 Aynı yönde bzk. Erişir, s. 68.

25 Bkz. Pekcanitez, s. 53.

gidilmesi sakıncalıdır. Zira mahkeme de yapılan yargılama neticesinde tespit edilen nihai alacak miktarının parasal sınırın altında kalması ihtimali de pekâlâ mevcuttur. Miktarın parasal sınırın altında kalması halinde mahkeme yine de davayı sonuçlandırırsa, yargı yetkisinin olmadığı bir davada huküm vermiş olur. Tüketiciler hakem heyetlerinin mahkeme niteliğini haiz olmaması sebebiyle tüketici mahkemesinin gönderme kararı vermesi de mümkün olmaz²⁶.

Diğer bir görüşe göre ise belirsiz alacak davalarında geçici talep miktarının düşük gösterilmesi kanun gereği olup, bu durum uyuşmazlığın tüketici hakem heyetine götürülmesi gerektiği anlamına gelmez. Kaldı ki belirsiz alacak davalarında görevli mahkemeyi düzenleyen özel bir kanun hükmü bulunmadığından, görevde ilişkin sorunların genel hükümlere göre çözülmesi icap eder. Genel hükümler göz önüne alındığında belirsiz alacak davaları için görevli merci asliye hukuk mahkemesi olup, mesele tüketici uyuşmazlığına indirgendiğinde görev alması gerek tüketici mahkemesidir. Dolayısıyla geçici talep miktarının parasal sınırın altında olması sebebiyle, uyuşmazlığın tüketici hakem heyetlerine taşınması yanlış olur²⁷.

Yargıtay ise bu konuda davacının geçici miktarla sınırlı olmayıp da ileriye dönük taleplerde bulunacağının anlaşıldığı durumlarda mahkemenin davayı en başından usulden reddetmek yerine, incelemeye alarak gerçek uyuşmazlık miktarını belirlemesi ve buna göre davayı usulden reddetmesi ya da hükme bağlaması gerektiğini kabul etmektedir²⁸. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu görüşü isabetlidir.

²⁶ Erişir, s. 68 vd.

²⁷ Tutumlu, Hakem Heyetleri, s. 116.

²⁸ "Davacı vekili dava dilekçesinde; davacı ile davalı arasında düzenlenen abonelik sözleşmesi gereğince davacıdan kayıp-kaçak, sayaç okuma bedeli adı altında ücretlerinin tahsil edildiğini belirterek, abone sözleşme maddelerinin haksız şart olduğunu tespiti ile iptaline, bundan sonra bu

Eğer belirsiz alacak istemiyle tüketici mahkemesinde dava açılmışsa, bilgi ve belgelerin toplanmasıyla birlikte tespit edilecek olan miktarın parasal sınırı geçeceği ihtimâlini heften göz ardı ederek davayı usulden reddetmek isabetli olmaz²⁹. HMK

isimler altında kesinti yapılmamasına ve haksız tahsil edilen bedellere mahsuben fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 100 TL'nin davalıdan tahsilini talep etmiştir. ... Mahkemece; ön inceleme tutanağı ile birlikte dava konusu alacak miktarının 3.300 TL'den az olması nedeniyle Tüketiciler Hakem Heyetine başvurulmadan doğrudan Tüketiciler Mahkemesine dava açılamayacağından bahisle, dava şartı bulunmadığından dava dilekçesinin reddine karar verilmiş, hükmü davacı vekili temyiz etmiştir. ... Davada, abonelik sözleşmesi gereğince faturaya yansayan kayıp-kaçak ve sayaç okuma bedellerine ilişkin haksız şartların tespiti, bu maddelerin iptali ve ayrıca bu isimler altında bundan sonra kesinti yapılmaması ile fazla tahsil edilen miktarдан şimdilik 100 TL'nin davalıdan tahsili talep edilmektedir. **Görüldüğü üzere, davacının talebi sadece 100 TL ile sınırlı olmayıp, ileriye dönük ard etkisi yapabilecek belirli olmayan, devamlılık arz eden bir isteme ilişkindir.** ... ileriye yönelik talepte bulunduğu ve davanın mürdeabihinin 3.300 TL'den az olmadığı anlaşıldığına göre, davanın Tüketiciler Hakem Heyetine başvurulmadan doğrudan Tüketiciler Mahkemesinde görülmemesi gerekmektedir, dava şartı oluşmuştur..." Bkz. Y. 3. HD, E. 2015/6457, K. 2015/19887, T. 08.12.2015.

²⁹ Benzer bir olaya ilişkin Yargıtay kararında davacı, davayı açarken yaklaşık 40.000,00 TL zararının olduğundan söz ederek, fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 3.000,00 TL'nin faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu olduğu, bu sebeple tüketici hakem heyetine başvuru yapılmadan tüketici mahkemesinde dava açılamayacağı gereğesiyile davanın dava şartı noksantılı sebebiyle

m. 115/I'de "Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler." hükmüne yer verilmiştir. HMK m. 114/1-c hükmüne göre ise mahkemenin görevli olması bir dava şartıdır. O halde mahkemenin görevli olmadığıının anlaşıldığı anda dava şartı noksanlığı sebebiyle dava usulden reddedilebilir³⁰. Mahkemenin bu durumu da göz önünde bulundurması, delilleri toplayarak ve gerekirse bilirkişi incelemesiaptıarak gerçek alacak miktarını belirlemesi, belirlenen miktarın parasal sınırın altında kalması halinde dava şartı noksanlığı sebebiyle davayı usulden reddetmesi gereklidir³¹.

usulden reddine karar verilmiştir. Yargıtay ise davacının asıl amacının 40.000,00 TL civarında bir zararını tazmin etmek olduğunu, zarar miktarını kesin olarak belirleyememesi sebebiyle belirsiz alacak davası açtığını, bu nedenle tüm delillerin toplanarak ve bilirkişiden rapor alınarak bunların sonucuna göre esas yönelik huküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde huküm kurmanın usul ve yasaya aykırı olduğunu belirterek yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Bkz. Y. 13. HD, E. 2015/31802, K. 2015/34781, T. 30.11.2015. Benzer kararlar için bzk. Y. 13. HD, E. 2015/20741, K. 2015/27555, T. 28.9.2015; Y. 13. HD, E. 2015/27825, K. 2015/32275, T. 9.11.2015; Y. 13. HD, E. 2015/11230, K. 2015/11810, T. 13.4.2015; Y. 3. HD, E. 2015/6457, K. 2015/19887, T. 8.12.2015 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bankası).

30 "Öte yandan, hukuki yarar dava koşulu olup, mahkeme dava şartlarını re'sen incelemekle görevlidir. Hatta, hukuki yararın sadece dava tarihi itibarıyle değil, dava devam ettiği sürece ve hükmün kesinleşmesine kadar devamı da gereklidir. HMK'nın 115/1. maddesi 'Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar, dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler' hükmünü içermekte olup HMK'nın 115/2. maddesi uyarınca, mahkemece dava şartı noksanlığının tespit edilmesi halinde davanın usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir." Bkz. Y. 23. HD, E. 2015/5275, K. 2016/2424, T. 18.4.2016 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bankası).

31 Benzer bir olayda davacı, mahkemeden, kullandığı krediler sebebiyle bankanın yapmış olduğu kesintilerin iadesini talep etmiş, yapılan inceleme neticesinde toplam miktarın 2.980,00 TL olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme davanın kabulüne karar vermiştir. Yargıtay; mahkemece, uyuşmazlığın esasına girilmeksızın dava dilekçesinin dava şartı noksanlığı sebebiyle usulden reddine karar verilmesi gerekirken, uyuşmazlığın tüketici mahkemesince çözümlenmesi gereği kabul edilerek ve davanın esasına girilerek huküm tesisinin usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bkz. Y. 13. HD, E. 2015/32848,

Tüketici Hakem Heyetlerine Yapılan Başvuru- lar Açısından

Tüketicinin belirsiz alacak talebiyle tüketici hakem heyetine başvurması ve fakat yapılan inceleme neticesinde belirlenen miktarın parasal sınırı aşması halinde ne olacağının da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Yönetmelik m. 6/III'te "Başvurunun, tek bir uyuşmazlıkla ilgili olması ve uyuşmazlık konusunun bu maddede belirtilen parasal sınırları aşması halinde, sınırları aşan kısımdan feragat edilerek tüketici hakem heyetine başvuru yapılabılır. Parasal sınırları aşan kısmı için tekrar tüketici hakem heyetine başvuru yapılamaz." şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. O halde tüketicinin sınırı aşan kısımdan feragat etmesi halinde tüketici hakem heyetleri, gerçek alacak miktarı belirlendikten sonra görev sınırları dâhilinde kalan kısmı için hukum kurabilirler. Arta kalan bakiye için ise tüketicinin, tüketici mahkemesine yeni bir başvuru yapması gerekmektedir. Ancak bu durum usul ekonomisine uygun düşmemektedir³². Kanaatimizce olması gereken, uyuşmazlık miktarının parasal sınırı aşması halinde tüketici hakem heyetlerinin usulden ret kararı vermesi, tüketicinin de tespit edilen yeni değer üzerinden tüketici mahkemelerinde alacak davası açmasıdır.

Belirtmek gereklidir ki, tüketici hakem heyetlerinin kişi, kurum ve kuruluşlardan talep ettikleri bilgi ve belgelerin gönderilmemesi durumunda herhangi bir müeyyide uygulanmamaktadır. Dolayısıyla bilgi ve belgeler gönderilmemezse hakem heyetlerinin eldeki mevcut verilerle karar vermesi gereklidir³³. Bu durum uygulamada sorunlara yol açmaktadır. Mesele bir Yargıtay kararında tüketici, belirsiz alacak talebiyle tüketici hakem heyetine başvurmuş, hakem heyetinin talep ettiği belgeleri bankanın göndermemesi üzerine hakem heyeti tarafından uyuşmazlık miktarı belirlenmemiştir. Bunun üzerine tüketici, tüketici mahkemesine başvurmuş, başlangıçta 1,00 TL olarak açtığı talebini daha sonra mahkemedede 2.980,00 TL'ye çıkarmıştır. Ancak her ne kadar mahkeme davanın kabulüne karar verse de davanın davalı tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay, uyuşmazlık miktarının kanunda öngörülen

K. 2015/30662, T. 21.10.2015 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bankası).

32 Erişir, s. 69.

33 Tutumlu, Hakem Heyetleri, s. 114.

parasal sınırın altında kalması sebebiyle tüketicinin tekrardan tüketici hakem heyetine başvurmasının icap ettiği gerekçesiyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur³⁴.

SONUÇ

Tüketici hakem heyetleri, tüketici mahkemelerinin işleyişindeki aksaklıklara karşı tüketicileri korumak amacıyla oluşturulmuş, parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklar için hakem heyetlerine başvuru zorunlu tutularak bu uygulamanın sağlamlaştırılması hedeflenmiştir. Ancak usule ilişkin süregelen eksikliklerin 6502 sayılı yeni Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun ile birlikte aşılmazı beklenirken buna ilişkin düzenlemeler getirilmemiştir. Öyle ki, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da hakem heyetlerinin işleyişine ilişkin usullerin yönetmeliğe bırakılması uygulamasının terk edilerek gereklî düzenlemelerin yapılması uygun olurdu. Oysa Kanun'un 72. maddesinde yine hakem heyetlerinin işleyiş usulleri yönetmeliğe bırakılmıştır. Anayasal bir zorunluluk olan mahkemelerin görev ve işleyişlerinin kanunla belirlenmesi şartı ihlal edildiği gibi, Yönetmelik'te de usule ilişkin getirilen düzenlemeler yetersiz kalmıştır.

Mevcut düzenlemelerin yetersiz oluşu sebebiyle tüketiciler açısından ortaya çıkan sorunlar, alacağın belirsiz olduğu durumlarda bir kat daha artmaktadır. Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliğinin belirlenmemiş olması ve buna bağlı olarak görevde ilişkin eksiklikler sebebiyle uygulamada karışıklıklar oluşmakta, hatta yukarıda örneği verildiği üzere tüketici önce hakem heyetine, ardından mahkemeye, Yargıtay'a ve tekrar hakem heyetine kadar sürüklenebilmektedir. Hem tüketicilerin hem de mahkemelerin rahatlatılması amacıyla hakem heyetleri kurulmuş olsa bile, düzenlemelerin yetersizliği sebebiyle aynı zamanda bir mağduriyet ortamı da oluşmuş, kanun beklenen faydayı sağlayamamıştır.

Unutulmamalıdır ki hukuki ilişkilerde usul son derece önemli olsa da usulün amacı, esasa hizmet etmektir. Mahkemelerin ve hakem heyetlerinin bu durumu göz önünde bulundurması gereklidir. Düzenleme eksiklikleri eleştirilse de uygulamada sorunlar 34 Y. 13. HD, E. 2015/32848, K. 2015/30662, T. 21.10.2015.

yaşandığı bir gerçektir. Bu sebeple mahkemelerin ve tüketici hakem heyetlerinin tüketiciyi mağdur etmemeye özen göstermeleri gerekmektedir. Ayrıca eğer ortada usule ilişkin bir eksiklik varsa, bunun hukukçular tarafından çözülmesi gereklidir. Nihayet kanun koyucunun bu usul eksikliklerini bir an önce gidermesi, bunu da yönetmelik yerine kanunu düzenlemelerle yerine getirmesi isabetli olur.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Şahin:** Ayıplı Mal ve Hizmetlere Karşı Tüketicinin Korunması, Konya 1998.
- Atalı, Murat:** 6502 Sayılı Kanun'un Tüketicilerin Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, Ankara 2014, s. 397 – 418.
- Budak, Ali Cem:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Tüketicilerin Hakem Heyetleri, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, DEÜHFD, Y. 2014, C. 16, Özel Sayı, İzmir 2015, s. 77 – 103.
- Deryal, Yahya/ Korkmaz, Yakup:** Yeni Tüketicilerin Hukuku, Ankara 2015.
- Erişir, Evrim:** Tüketicilerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usulü, Yeni Tüketicilerin Hukuku Konferansı, Makaleler –Tartışmalar, İstanbul 2015, s. 43 – 122.
- Ermenek, İbrahim:** Yargı Kararları İşığında Tüketicilerin Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorumlulara İlişkin Çözüm Önerileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1 – 2, Prof. Dr. Oğuz Kürşat Ünal'a Armağan, Ankara 2013, 563 – 630.
- Pekcanitez, Hakan:** Belirsiz Alacak Davası, Ankara 2011.
- Simil, Cemil:** Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013.
- Tutumlu, Mehmet Akif :** Tüketicilerin Uyuşmazlıklarında Kısıtlı Dava ve Belirsiz Alacak Davası Uygulaması, Terazi Hukuk Dergisi, Aralık, 2014, S. 100, s. 742 – 751.
----- : Norm, Kuram ve İctihat İşığında Tüketicilerin Hakem Heyetleri, Ankara 2015 (**Tutumlu, Tüketicilerin Hakem Heyetleri**).
- Umar, Bilge:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2014.
- Yılmaz, Ejder:** "Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Dava Çeşitleri", Makaleler (1973 – 2013), C. II, Ankara 2014, s. 1971 – 1998.

İmar Düzenine Aykırı Yapılara İstinaden

3194 Sayılı Yasanın 32. Maddesi Uyarınca

İLÇE BELEDİYELERCE TESİS EDİLEN YIKIM KARARLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE UYGULAMASI

Ahmet Can ÇAĞIRAN
Avukat

ÖZET

Yapılaşma hakkı, mülkiyet hakkından doğan, bu hakkın parçası niteliğinde bir haktır. Bu hakkın kullanılması ise kanun koyucu tarafından alınacak izinlere tabidir.

Kişilerin sağlıklı, dengeli bir çevrede yaşaması ve bu itibarla maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesi, kaliteli bir yaşam sürebilmesi için, yerleşme yerlerinin planlı, bilimsel olarak uygun, sağlıklı ve çevre şartlarına uygun yapılışması gerekmektedir.

Bu itibarla yaşama hakkı ve 'imar etme' durumu, kanun koyucu tarafından sınırlandırılarak, temel ilke ve kurallara tabi kılınmış, gözetim ve denetiminin nasıl olacağı belirlenmiş, gözetim ve denetim sürecindeki süjeleri belirlenerek, yaşama hakkının belirli kurallar dâhilinde kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Yapılaşma hakkının, yapı ruhsatı ve ekinde yer alan projeler uygun olarak kullanılmaması, izinsiz olarak yapı yapılması halinde yapının sağlık ve fen bakımından yapının tehlike yaratması söz konusu olabilmektedir.

Kamu yararının sağlanabilmesi ve imar düzeni oluşturularak korunabilmesi için kanun koyucu ta-

rafından, ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapılışmalara istinaden 3194 Sayılı İmar Kanunu uyarınca, belediyelerce yıkım kararları alınabileceğine dair düzenleme getirilmiştir.

3194 Sayılı Yasanın 32.maddesinde yer alan bu düzenlemenin niteliği ve nasıl tesis edilmesi gerektiği, tesis edilirken dikkat edilecek hususlar işbu çalışmamızın temelini teşkil etmekte olup çalışmamızda yıkım kararının hukuki niteliği, mahalli idarelerce nasıl tesis edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

1- GİRİŞ

Yapılaşma hakkı mülkiyet hakkının ayrılmaz bir parçası olmakla beraber kanun koyucu tarafından bu hak temel ilke ve kurallara bağlanmıştır. Yapışmanın belirli ilke ve kurallara tabi olması, insanların sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşaması ve dolayısıyla kamunun yararı ile doğrudan bağlantılıdır. Yapışmanın gerçekleşmesinden itibaren geriye dönülmüşenin zorlaşması, gerçekleşen yapışmanın gelecek nesillerin yaşamına etki etmesi de kaçınılmaz niteliktidir.¹

1 ÇAĞIRAN Ahmet Can, "İmar Barışı Adı Altında Getirilen Düzenlemenin İmar Kanunu ile Korunan Kamusal Yarara Etkisi" Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Yük-

Yaşanabilir kentler oluşturulabilmesi için kanun koyucu yaplaşmayı belirli kural ve ilkelere bağlamakla beraber, hukuka aykırı yaplaşma ile imar düzeninin bozulmasının da önüne geçmeye ve imar düzenini tekrar sağlamaya çalışmıştır. 3194 Sayılı Yasanın 32.maddesi uyarınca tesis edilen yıkım kararları da bu düzenin sağlanmasına yönelik olarak tesis edilen işlemlerden biridir.

Alınacak yıkım kararı belirli bir usule dayanmaka olup yapılacak tespit ve alınacak yıkım kararı öncesinde; imar düzenine aykırılığın giderilmesi için süre verilmesi şeklinde kendini göstermektedir.

İmar düzenine aykırılığın giderilmesi ve hukuka uygun yapışmanın sağlanması belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14.maddesinde "Belediyelerin görev ve sorumlulukları" başlığı altında "İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları, sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yapmıştır." denilmektedir.

Bu itibarla, belediyelerin görev ve sorumluluğu kapsamında imar düzeninin korunması için, ruhsatsız ve ruhsata aykırılıkların giderilmesi gerekmekte olup alınacak yıkım kararı öncesinde yapılacak işlemler de 3194 Sayılı İmar Kanununda düzenlenmiştir. Aşağıda öncelikle imar düzeni izah edilecek olup devamında imar düzenine aykırılığın tespit edilmesi ve tesis edilecek yıkım kararına degeñilecektir.

2- İMAR DÜZENİ

Bir büyük arazi düşünüldüğünde, binlerce dönümün bir araya gelmesinden oluşan bu arazi içerisinde ağaçlık alanlar, su yolu, dağlık alanlar, arazinin üzerinde yer alacaktır. Altında ise yerleşmeye uygun olan ve olmayan toprak yapısı olacaktır. Doğanın içerisinde yer alan bu düzen içerisinde insanların da yaşamak için oluşturacakları yapılar yer alacaktır. Peki bu durum nasıl gerçekleşecek; diğer bir ifadeyle, sonradan gelen insan yapısı, arazi üzerinde ne şekilde ve nasıl yer bulacaktır? Gelişigüzel bir yapı-

sek Lisans Tezi, Ankara- 2021

lanma çarpık ve elverişsiz bir yerleşime ve sağıksız yaşama neden olacağı gibi toplum menfaatlerinin zararına olacak nitelikte olabilir. Uygun olmayan bir alanda oluşturulan yapı yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Yapı içerisinde kullanılan malzemeler ve ölçütleri de belirli olmadığı takdirde bir doğal afet sırasında can ve mal kaybına sebebiyet verebilir. Ayrıca sınırlı olan bir kullanım alanının kötü değerlendirilmesi neticesinde kit kaynaklarının² tükenmesine sebep olunabilir.

Bir alanın kullanımının planlanması, belirli bir düzen içerisinde yapışmanın sağlanması bakımından son derece önemlidir. Keleş ve Mengi tarafından ifade ettiği üzere, "Kentsel planlamada asıl olan kit kaynaklarının akla uygun olarak kullanılmasıdır." Kit olan kaynağın tekrar kullanılmasının ekonomik olarak külfet yaratacağı açıklıktır. Ayrıca verimsiz kullanım neticesinde oluşan çarpık ve düzensiz kentleşmenin düzeltilmesi, dönüştürülmesi de birçok güçlüğü beraberinde barındırmaktadır. Kaldı ki, bu dönüşüm uzun yıllara tekabül edecektir. Bu itibarla en başından itibaren doğru bir planlama ile yerleşim yerleri düzenlenmelidir. Bu durum ise planlamayı, toplumun ortak ve üstün yararının gerçekleşmesi bakımından, zorunlu kılmaktadır İşte tüm bu olumsuzluğun önüne geçilebilmesi ve gelişigüzel yapılanmanın önlenebilmesi için yapışma ve yapı yapma belirli kurallara bağlanmıştır.³

Bir yapının alınan ruhsat ve izinlere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Yapının hukuka uygun olarak oluşturulması halinde imar düzeninden bahsedilebilecektir.

İmar düzenini, yapışma hakkının imar planlarına, yapı ruhsat ve eklerine, mimari projesine uygun olarak kullanılması sonucunda hukuka uygun yapışma'nın⁴ gerçekleşmesiyle oluşan düzen olarak tanımlayabiliriz. İmar düzenin korunması belediyelerin imar kolluğu faaliyeti kapsamında değerlendirilmekte olup belediyeler 5393 Sayılı Yasa ve 3194

2 Burada bahsedilen kit kaynaklar "şehir toprağı" dır. Bakınız Ruşen KELEŞ- Ayşegül MENGİ Hukuksal, yönetsel ve Siyasal Boyutlarıyla İmar Hukuku Genişletilmiş 3. Baskı İmge Kitabevi, 3. Baskı, Ocak 2019, s. 36

3 ÇAĞIRAN, Ahmet Can İmar Düzeni Belediyelerce Korunması ve İmar Barışı, Yetkin Yayıncıları 1. Baskı 2021 ANKARA

4 ÇOLAK, Nusret İlker İmar Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş II. Baskı XII Levha Yayıncıları İstanbul Aralık 2014 sayfa .572

Sayılı Yasa uyarınca imar düzeninin korunmasını sağlamakla yetkili ve görevlidirler.

3194 Sayılı İmar Kanunu ile bozulan imar düzeninin yerine getirilmesi olarak öngörlülebilecek tedbirlerin yanında; imar düzeninin bozulmasını bazı yaptırımlara bağlayarak imar düzeninin korunmasını, imar düzenine karşı davranışların cezalandırılması ile caydırıcılığın sağlanmasına çalışılmıştır.⁵

Bu kapsamda imar düzenine aykırılığın önüne geçilmesi için idari ve adli yaptırımlar öngörülmemekle beraber aykırılığın giderilmemesi halinde yıkım kararları alınarak bozulan imar düzeni tekrar sağlanmaya çalışılmaktadır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 184.maddesinde yer alan imar kirliliğine neden olma suçu cezai yapırım olarak düzenlenmeyece olup 3194 Sayılı Yasanın 42.maddesi uyarınca idari para cezası verilmesi de bir idari yapırımdır.

Belediyelerce imar düzeninin sağlanabilmesi için suç duyurusunda bulunulmakta ve idari para cezası kararları verilebilmektedir. Yıkım kararları ise aşağıda izah olunacağı üzere bir idari yapırım olarak değerlendirilmemelidir.

Kişilere tanınan yapılaşma hakkının dışına çıkılması, yapılaşma hakkı olmamasına rağmen yapı oluşturulması halinde imar düzenine aykırılıktan bahsedilebilecek olup imar düzenine aykırılığın öncelikle tespit edilmesi önem taşımaktadır.

3- İMAR DÜZENİNE AYKIRI YAPILAŞMANIN TESPİT EDİLMESİ

Bir yapının imar düzenine aykırı olduğunu, yapının ilgili idareye ihbar edilmesi, fenni mesuliyeti üstlenen yapı denetim firmasının bildirimde bulunması ya da başka bir sebeple öğrenilmesi halinde idarenin ilk olarak söz konusu yapının gerçekten imar düzenine aykırılık teşkil edip etmediğinin belirlemesi gerekmektedir⁶

3194 Sayılı Yasanın 32.maddesine⁷ göre, "ruhsat

5 AYANOĞLU, Taner, Yapı Hukukunun Genel Esasları, Vedat Kitapçılık İstanbul 2014 Sayfa 433

6 ÇOLAK, Nusret İlker İmar Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş II. Baskı XII Levha Yayınları İstanbul Aralık 2014 sayfa 601

7 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesi, "Bu Kanun hükümlerine göre; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine veya ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılarda projelerine ve ilgili mevzuatına aykırı

" alınmadan yapıya başlanması" ve/veya "ruhsat ve eklerine veya ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılarda projelerine ve ilgili mevzuatına aykırı yapı yapıldığının tespit edilmesi" halinde idarece o durumun tespit edilerek inşaatın derhal durdurulacağı ve yapının mühürleneceği ifade edilmektedir.

Yapının mühürlenmesi yapılışmayı durdurmak anlamına gelmekte olup aksi hal kişilerin tespit üzerine aykırılığa devam etmelerini engellemeye yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttalı olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur. Yapının imar mevzuatına aykırı olduğuna dair bilgi, tapu kayıtlarının beyanlar hanesine kaydedilmek üzere ilgili idaresince tapu dairesine en geç yedi gün içinde yazılı olarak bildirilir. Aykırılığın giderildiğine dair ilgili idaresince tapu dairesine bildirim yapılmadan beyanlar hanesindeki kayıt kaldırılamaz.

Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebliğatin bir nüsha- si muhtara bırakılır, bir nüshası da Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilir.

Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mührürün kaldırılmasını ister.

Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılsrsa, mührür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir.

Aksi takdirde, ruhsat iptal edilir, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan bina, belediye encümeni veya il idare kurulu kararını müteakip, belediye veya valilikçe yıkılır ve masrafi yapı sahibinden tahsil edilir. Yapı tatil tutanağının düzenlenendiği tarihten itibaren bir ay içinde yapı sahibi tarafından yapının ruhsata uygun hale getirilmediğinin veya ruhsat alınmadığının ilgili idaresince tespit edilmesine rağmen iki ay içinde hakkında yıkım kararı alınmayan yapılar ile hakkında yıkım kararı alınmış olmasına rağmen altı ay içinde ilgili idaresince yıkılmayan yapılar, yıkım maliyetleri döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanmak üzere Bakanlıkça yıkılabilir veya yıktırılabilir. Yıkım maliyetleri %100 fazlası ile ilgili idaresinden tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilememesi halinde ilgili idarenin 5779 sayılı Kanun gereğince aktarılan paylarından kesilerek tahsil olunur. Tahsil olunan tutarlar, Bakanlığın döner sermaye işletmesi hesabına gelir olarak kaydedilir.

İdare tarafından ruhsata bağlanamayacağı veya aykırılıkların giderilemeyeceği tespit edilen yapıların ruhsatı üçüncü fikrada düzenlenen bir aylık süre beklenmeden iptal edilir ve mevzuata aykırı imalatlar hakkında beşinci fikra hükümleri uygulanır"

ceğinden yapının mühürlenmesi kanun koyucu tarafından açıkça ifade edilmiştir.⁸ İnsa faaliyetinin durdurulması gerekiğinin, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılıacağı madde metninin devamında yer almaktadır.

Yapı tatil zaptı /yapı tatil tutanağı, 3194 sayılı İmar Kanununun 32. maddesi uyarınca düzenlenen ve bir yapının ruhsatsız ya da ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapıldığını tespit eden, düzenlendiği tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapının ruhsata uygun hale getirilmesi gerekiğini ifade eden idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem olarak değerlendirilmektedir.⁹

Bir yapının ruhsat ve eklerine uygun olmadığını veya ruhsatsız olarak yapıldığını tespit eden yapı tatil zaptının yasada özel bir tebliğ biçimini öngörmüştür. Yapı tatil zaptının ilgililere tebliğ edilmesi yerine yapı yerine asılması hususunda Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararında, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasının sonrasında, idari para cezasının ve yıkıma ilişkin alınan kararların ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu kapsamında tebliğ edildiğini ve bu işlemlere karşı açılan davalarda, işlemin dayanağını teşkil eden yapı tatil zaptının da incelendiği ve verilecek kararlarda yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasının doğuracağı tüm sonuçların ortadan kaldırılabileceğini ifade ederek, yapı tatil zaptının özel olarak düzenlenmiş biçiminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.¹⁰

8 ÇOLAK, Nusret İlker İmar Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş II. Baskı XII Levha Yayıncıları İstanbul Aralık 2014 sayfa 604

9 Danıştay 6. Dairesi'nin 2005/1641 Esas ve 2005/5523 Karar Sayılı 16.11.2005 günü kararında da, " *Yapı tatil tutanağı, 3194 sayılı İmar Kanununun 32. maddesi uyarınca düzenlenen ve bir yapının ruhsatsız ya da ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapıldığını tespit eden, düzenlendiği tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapının ruhsata uygun hale getirilerek veya ruhsat alınarak yapının imar mevzuatına uygun hale getirilmesini sağlayan idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu işlemidir.*" denilmektedir.

10 Anayasa Mahkemesi 2018/62 Esas ve 2018/117 Karar sayılı 27.12.2018 günü kararında, " *Kanun'da yapı tatil zaptının yapıya asılması suretiyle yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılmasına birtakım hukuki sonuçlar bağlanmış ise de tebliğ tarihinden itibaren yapı sahibince hukuka aykırılığın giderilmemesi hâlinde idare tarafından tesis edilmesi öngörülen ruhsat iptali ve yıkım kararları ile idari para cezasının ilgililerine 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uyarınca şahsen tebliği gerekmektedir. Bu*

Belediyeler tarafından 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesi uyarınca yapılan tespit sonrasında imar düzeninin bozulduğunun tespit edilmesi halinde, aykırılığın ortadan kaldırılarak, hukuka uygun hale getirilmesi için karar alınabilecektir. Ayrıca idari yaptırımlar ile cezai yaptırımlar işletilebilecektir. Yapı tatil zaptı, Anayasa Mahkemesinin de belirttiği üzere "imar düzeninin korunması ve bozulmasının önlenmesi"¹¹ için tesis edilecek işlemlerin temelini teşkil etmeyece olup imar düzenine aykırılık açık ve net bir şekilde zabıtta yer almazıdır. Nitekim Danıştay açık ve tereddüte yer bırakmayacak şekilde saptanarak usulüne uygun düzenlenmeyen yapı tatil zaptına istinaden tesis edilen yaptırımlar kararları ile yıkım kararlarının da hukuka uygun olmadığını süregelen içtihatlarında ifade etmektedir.¹²

İşlemlere karşı açılacak davalarda söz konusu işlemlerin dayanağını oluşturan yapı tatil zaptı'nın hukuka aykırılığı yolundaki iddiaların da yargı yerlerince öncelikle incelendiği ve bu konuda verilecek kararlarun yapı tatil zaptının yapıya asılmasıyla ortaya çıkan tüm hukuki sonuçları ortadan kaldırılabilecek niteliğe sahip olduğu hususları gözetildiğinde devam eden hukuka aykırılığın bir an önce ortadan kaldırılması ihtiyacına binaen getirilen itiraz konusu kuralın hak arama hürriyetine ve mülkiyet hakkına ölçüsüz bir sınırlama niteliğinde olduğu söylenemez. Aynı gerekliliklerle kuralın idari işlemlere karşı açılacak davalardan yönünden hak arama hürriyetinin bir yansıması olan dava açma süresinin belirlenmesinde kural olarak yazılı bildirim esas alınması hükmünü ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır." Denilmektedir.

11 AYANOĞLU, s.351-352 Dn. 15

12 Danıştay 6. Dairesinin 2019/5905 E. ve 2019/7011 K. Sayılı 10.09.2019 günü kararlı " *Bu düzenlemeye göre, ruhsatsız ya da ruhsat ve eklerine aykırı yapı hakkında kanunda öngörülen yaptırımların uygulanabilmesi, ihtilaf konusu imalatin ilgili fen elemanları tarafından açık ve tereddüte yer bırakmayacak şekilde saptanarak usule uygun şekilde düzenlenecek bir tutanağa bağlanması ile mümkündür. Söz konusu tutanakta yer olması gereken hususların ise yine yasa hükmünde belirtildiği görülmektedir. Buna göre; yapının denetimini yapan ilgili idare elemanlarının yapıyla ilgili saptamaları ve imzalarının bulunduğu tutanağın düzenlendiği sırada yapı sahibinin de hazır bulunması halinde imzalatılması, yapı sahibi bulunamamış ise tutanağın yapı yerine asılması, bu hususa da tutanakta yer verilmesi, yapının mühürlenerek inşaatın derhal durdurulduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca yasa hükmünde yapı yerine asılan yapının durdurulduğuna dair tutanağın bir örneğinin muhtara bırakılması gereği de belirtilmiştir. Uyuşmazlıkta; davalı idare elemanlarında düzenlenen 09/03/2015 tarih ve 145 cilt, 19 yaprak numaralı yapı tatil tutanağı ile dava konusu taşınmazda yer alan 1 no'lu dükkana ait depo ile sigınak,*

Sonuç olarak, bir yapının yapı ruhsatı ve eklerine aykırı olarak oluşturulması halinde öncelikle yapıda kain aykırılığın açık ve net olarak tespit edilmesi gerekecek olup yapılan bu tespit sonrasında 3194 Sayılı Yasa uyarınca yıkım kararı alınabilecektir.

4- 3194 SAYILI YASANIN 32.MADDESİ UYARINCA TESİS EDİLECEK YIKIM KARARLARI

3194 Sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinin "Tânimîlär" başlığı altında yapı, karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir" şeklinde ifade edilmiştir.

3194 Sayılı Yasa'nın 21. Maddesinde, kanun kapsamındaki tüm yapıların (26.madde'de belirtilen istisnalar dışında) yapı ruhsatı almasının gereği ifade edilmiştir.

3194 Sayılı Yasanın 32. maddesinde¹³, en çok bir kömürlükler ve yan bahçe mesafesinin tamamının yıkılarak pasaj haline getirildiği ve birkaç adet dükkan oluşturulduğu, etkilenen alanın 368 m² olduğu tespit edilmiş ise de; söz konusu tutanakta aykırılıktan etkilendiği belirlenen 368 m²'lik alanın nasıl hesaplanmasına dair somut ve ayrıntılı tespit bulunmadığı, söz konusu tutanağın 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi hükmünde belirtilen "yapı tatil tutanağı"nın ihtiya etmesi gereken unsurları taşımadığı görülmektedir. Bu durumda; 3194 sayılı Kanun'da belirtilen usule uygun düzenlenmiş ve yukarıda yapılan açıklamalar da belirtildiği üzere, somut, ayrıntılı ve gerekçeli tespitler içeren bir yapı tatil tutanağı düzenlenmeden para cezası verilemeyeceğinden, öngörülen usule uygun düzenlenmeyen tutanağa dayalı olarak tespit edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık, dava konusu işlemin belirtilen gerekçelerin dışındaki gerekçelerin de ilavesi suretiyle iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında sonucu itibarı ile hukuki isabetsizlik görülmemiştir."

13 "Bu Kanun hükümlerine göre; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine veya ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılarda projelerine ve ilgili mevzuatına aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur. Yapının imar mevzuatına aykırı olduğuna dair bilgi, tapu kayıtlarının beyanlar hanesine kaydedilmek üzere ilgili idaresince tapu dairesine en geç yedi gün içinde yazılı olarak bildirilir. Aykırılığın giderildiğine dair ilgili idaresince tapu dairesine bildirim yapılmadan beyanlar hanesin-

ay içerisinde, yapı sahibi tarafından yapının ruhsata uygun hale getirilmesi gereği, aksi halde yapı ruhsatının iptal edilerek yapının yıkılmasına karar verileceği ifade edilmiştir. Belediyelerce alınan encümen kararlarını müteakiben yıkım kararları tesis edilmektedir.

İlk olarak ifade etmek gerekir ki 3194 Sayılı Yasananın 32. maddesi uyarınca alınan yıkım kararı bir idari yaptırımlı karar olmadığı imar düzennin yeniden tesis edilmesine yönelik bir karar olduğunu düşünmekteyiz.

**İdari yaptırımlı özelliklerinden biri yaptırımla korunan değere zarar veren kişiye yönelik olarak tesis edilmesidir. Nitekim 3194 Sayılı Ya-
sa'nın 42.maddesinde, ruhsat alınmaksızın veya
deki kayıt kaldırılamaz.**

Durdurma, yapı tatil zaptonun yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebliğatın bir nüshası muhtara bırakılır, bir nüshası da Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilir.

Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mührün kaldırılmasını ister.

Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilimiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşıllırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir.

Aksi takdirde, ruhsat iptal edilir, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan bina, belediye encümeni veya İl idare kurulu kararını müteakip, belediye veya valilikçe yıktırılır ve masrafı yapı sahibinden tahsil edilir. Yapı tatil tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde yapı sahibi tarafından yapının ruhsata uygun hale getirilmediğinin veya ruhsat alınmadığının ilgili idaresince tespit edilmesine rağmen iki ay içinde hakkında yıkım kararı alınmayan yapılar ile hakkında yıkım kararı alınmış olmasına rağmen altı ay içinde ilgili idaresince yıktırılan yapılar, yıkım maliyetleri döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanması üzere Bakanlıkça yıkalabilir veya yıktırılabilir. Yıkım maliyetleri %100 fazlası ile ilgili idaresinden tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilememesi halinde ilgili idarenin 5779 sayılı Kanun gereğince aktarılan paylarının kesilerek tahsil olunur. Tahsil olunan tutarlar, Bakanlığın döner sermaye işletmesi hesabına gelir olarak kaydedilir.

İdare tarafından ruhsata bağlanamayacağı veya aykırılıkların giderilemeyeceği tespit edilen yapıların ruhsatı üçüncü fıkra da düzenlenen bir aylık süre beklenmeden iptal edilir ve mevzuata aykırı imalatlar hakkında beşinci fıkra hükümleri uygulanır."

ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere ve imar mevzuatına aykırı olarak yapılan ya da 27'nci madde kapsamında ruhsat alınmadan yapılabilen yapılardan aynı maddede belirtilen koşullar sağlanmadan yapılanların sahibine idari para cezası verilebileceği ifade edilmiştir. Burada yapı sahibi ibaresi Danıştay kararları ile de sabit olduğu üzere, inşai faaliyeti gerçekleştiren kişi¹⁴ olarak değerlendirilmektedir.

3194 Sayılı Yasanın 32. maddesi uyarınca tesis edilen yıkım kararlarına baktığımızda ise taşınmaz maliki adına işlem tesis edildiğini görmekteyiz. Danıştay 2006 tarihli bir kararında taşınmaz maliki adına yıkım işlemi tesis edilmesine dair kararın idare mahkemesince iptaline karar verilmesinde hukuka uygunluk görülmeyeceğini ifade etmiştir.¹⁵

14 Danıştay 14. Dairesi'nin 2015/7620 Esas ve 2018/3860 Karar Sayılı ilamında, "*3194 sayılı Kanunun 42. maddesinde para cezasi yaptrumunin uygulanacagi ruhsata aykiri veya ruhsatsız "yapının sahibi" ibaresinden, ister yapının mülkiyetine sahip kişiler isterse kiracı, yapı malinin yakını, intifa hakkı sahibi gibi üçüncü kişiler olsun inşai faaliyeti yapan kişilerein anlaşılması gereğinden, ruhsata aykırı yapıyı, kendisine taşınmazı kullanma ve yararlanma imkanı veren intifa hakkına sahip davacının bilgisi ve rızası dışında bir başkası tarafından yapılmış olmasının hayatın olağan akışına aykırı olacağından, hakkında düzenlenen yapı tatil ve tespit tutanağına göre davacının "yapı sahibi" sıfatıyla para cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemede hukuka aykırılık, işlemin para cezasına ilişkin kısmını iptal eden Mahkeme kararının bu kısmında hukuki isabet bulunmamaktadır.*" denilmektedir.

15 Danıştay 6. Dairesi'nin 2004/5940 Esas ve 2006/6012 Karar Sayılı 12.12.2006 tarihli kararı "... ruhsatsız yapı olduğundan yapıyı inşa eden kişinin yanı sıra üzerinde yapı bulunan taşınmazın malinin de yapı sahibi olarak kabulü suretiyle yıkım işlemi tesis edilmesi mümkünür. Başka bir deyişle dava konusu yıkım işlemi yapıyı esas alan bir işlem olduğundan taşınmazın maliki adına işlem tesis edilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bu durumda, davacı adına alınan yıkım kararında hukuka aykırılık bulunmadığından İdare Mahkemesince yıkım işleminin iptaline karar verilmesinde isabet görülmemiştir."

Yine, Danıştay 6. Dairesinin 2003/3742 E. ve 2005/594 K. Sayılı 08.02.2005 günü kararı "*3194 sayılı İmar Kanununun 32. maddesinde, bu kanun hükümlerine göre ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığının tespiti halinde inşaat durumunun tespit edilerek mühürleneceği, mühürleme tarihinden itibaren en çok bir ay içinde yapı sa-*

Danıştay 2008 tarihli bir kararında ise taşınmaz malikine yöneltilemeyen yıkım kararına istinaden taşınmaz malikinin açtığı davanın ehliyet yönünden reddine karar veren yerel mahkeme kararını hukuka aykırı bulmuş ve davanın reddedilmesinde yasal bir isabet görmediğini belirtmiştir.¹⁶

hibinin yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat olarak mühürün kaldırılmasını isteyebileceği, ruhsata aykırılığın giderilmemiği veya ruhsat alınmadığı durumlarda ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan binanın belediye encümeni veya il idare kurulu kararını müteakip belediye veya valilikçe yıktırılacağı öngörülmüştür. Dosyanın incelenmesinden, İzmir, Karşıyaka, 9241 ada 26 sayılı parselde bulunan yapıdaki projeye aykırılıkların 21.6.2002 günü yapı tatil tutanağı ile saptandığı, bu tutanakta yapı sahibi olarak Fatma Mualla Önen'in gösterildiği, dava konusu 1.8.2002 günü belediye encümeni kararının yine Fatma Mualla Önen adına tesis edildiği anlaşılmış bulunmaktadır. Söz konusu kişi 1995 yılında vefat etmiş ise de davalı idare, işlem tarihinde önce mülkiyet araştırması yapmış, ve 14.6.2002 günü tapu sivil müdürlüğü yazısında taşınmazın maliki olarak belirtilen Fatma Mualla Önen adına işlemi tesis etmiştir. Yukarıda içeriği yazılı Yasa hükmünde esas olan "ruhsatsız yapı" olduğundan üzerinde yapı bulunan taşınmazın malinin yanısıra bu yapıyı inşa eden kişinin de yapı sahibi olarak kabulü suretiyle işlem tesis edilmesi mümkünür. Malının ölmüş olması mirasçıların sözkonusu işleme karşı dava açmalarına engel teşkil etmeyeceği gibi, dava konusu yıkım işleminin yapıyı esas alan bir işlem olması nedeniyle ölmüş kişi adına tesis edilmiş olması işlemi sakatlamayacaktır. Kaldı ki olayda, idare yaptığı mülkiyet araştırması sonucu tapuda malık olarak görülen davacıların murisi adına işlem tesis etmiştir."

16 Danıştay 8. Dairesi'nin 2008/5411 Esas ve 2010/948 Karar Sayılı 01.02.2010 günü kararı, "*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Hukuk Devleti olduğu belirtilmektedir. Hukuk Devletinin ögesi olan idarece tesis edilen işlemlerin hukuka uygunluğu ve sonuça idarenin hukuka bağlılığının yargısal denetimi iptal davaları yoluyla sağlanır. İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargı yoluyla denetimini amaçlayan iptal davasının görüşülebilmesi için ön koşullardan olan "dava açma ehliyeti" iptal davasına konu kararın niteliğine göre idari yargı yeterince değerlendirilmektedir.* 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde iptal davaları, "*idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan davalar*" olarak tanımlanmıştır. Yıkım kararı doğrudan yapıya yönelik bir idari işlem olduğundan, bu işlemin içası durumunda yapının üzerinde inşa edildiği taşınmazın maliki olan davacı idarenin olumsuz yönde etkileneceği açıklıktır. Dolayısıyla

3194 Sayılı Yasanın 32. Maddesi uyarınca tesis edilen yıkım kararları, idari yaptırımlar olarak değerlendirilemeyecek olup niteliği gereği bozulan imar düzeninin tekrar sağlanması amacıyla tesis edilen icrai bir karar niteligidir. Bu itibarla yıkım kararları, imar düzeninin bozulması üzerine idarenin yetkisi dahilinde almış olduğu icrai karar¹⁷ olarak ifade edilebilir.

3194 Sayılı Yasa'nın 32. maddesinde yer alan "en çok bir aylık süre" yapının ruhsata bağlanabilmesi halinde mümkün olup 7153 Sayılı Yasa ile getirilen değişiklik ile, yapının ruhsata bağlanmasıının veya aykırılıkların giderilemeyeceğinin tespit edilmesi halinde bir aylık sürenin beklenmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir. Aykırılıkların giderilmeyeceğinin tespit edilmesi halinde bir aylık sürenin beklenmesine gerek olmadığı yönündeki ibare 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesine eklenmeden önce Danıştay'ın görüşü halindeydi. İmar mevzuatı uyarınca aykırılıkların giderilmesine imkân olmayan ve yıkımına karar verilen ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı bir yapıya istinaden 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesinde yer alan en çok bir aylık sürenin öngörlümemiş olmasının yıkım işlemini sakatlamayaçağı¹⁸, ruhsata bağlanamayan kaçak yapıların yıktırılması yönünde işlem tesis edilebilmesi için bir aylık sürenin beklenmesinin gerekmeyeceği¹⁹, Danıştay'ın yerleşik uygulaması haline gelmiş ve ilerleyen süreçte 7153 Sayılı Yasa ile 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesine kazandırılmıştır.

Yıkım kararının alınması halinde mezkür aykırılığın giderilemediğini ya da giderilmek istenilmediğini maliki olduğu taşınmazın üzerinde bulunan yapının yıkımı ile davacı arasında kişisel, güncel, meşru ve makul bir ilişkinin bulunduğu, yıkım işleminin davaçının kişisel menfaatini ihlal edeceği sonucuna ulaşmaktadır. Bu durumda, yıkım işlemi bakımından davaçının ehliyeti bulunmadığı gereçesiyle davanın reddedilmesinde yasal isabet görülmemiştir.

17 Aynı Yerde Bkz: AYANOĞLU s.434, Dn. 278

18 Danıştay 6. Dairesi'nin 03.04.1997 gün ve 1996/2121 E. 1997/1843 K. Sayılı ilami, "3194 Sayılı Yasanın 32. Maddesinde belirtilen bir aylık süre, yapı tatil tutanağıyla inşaatin mühürlenme tarihinden itibaren yapı sahiplerine tanınması gereken sürenin üst sınırı olup olayın niteliğine göre daha az bir süre tanınması da mümkündür. Ruhsata bağlanma olağanüstü bulunmayan ruhsatsız ya da ruhsat ve eklerine aykırı inşaatlar hakkında böyle bir sürenin öngörlümemesinin yıkım işlemini sakatlamayaçağı açıktır."

19 Danıştay 6. Dairesi'nin 30.05.1994 günü, 1993/2829 E. ve 1994/2103 K. Sayılı ilami, "... ruhsata bağlanmayan kaçak yapıların yıktırılması yolunda işlem tesis edilebilmesi için bir aylık sürenin beklenmesinin gerekmeyeceği açıktır."

anlaşılması gerekmektedir.²⁰ Yasanın devamında yıkım kararını alacak mercii gösterilmiştir. Buna göre yıkım hakkında "belediye encümeni veya il idare kurulu kararı"nın bir karar tesis etmesi gerekmektedir. Belediyeler 5393 Sayılı Yasanın 3. maddesinde tanımladığı üzere, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir. Yasanın 14. maddesinde belirtildiği üzere belediyeler mahalli ve müşterek olmak şartıyla imar uygulamalarını yapmakla görevlidir.

Belediyelerin seçimle oluşturulması²¹ belediye başkanının ve belediye meclisinin seçimle göreve gelmesi, yıkım kararlarının uygulanmasını güçlestirmektedir. Keza mahalli olarak tesis edilen yıkım kararlarının muhatapları aynı zamanda belediyenin seçmenleridir. Bu itibarla yıkım kararlarının uygulanmasında; siyasi nedenler dolayısıyla belediyele rin zorlanacağı da açıktır. Ancak alınan yıkım kararlarının uygulanmaması ve imar düzeninin bozulması, imar düzeninin düzeltilebilmesinin de işlevsiz hale getirilmesi sonucunu doğuracaktır. Kanun koyucu bu itibarla 2020 tarihli bir değişiklik ile, "yapi tatil tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde yapı sahibi tarafından yapının ruhsata uygun hale getirilmediğinin veya ruhsat alınmadığının ilgili idaresince tespit edilmesine rağmen iki ay içinde hakkında yıkım kararı alınmayan yapılar ile hakkında yıkım kararı alınmış olmasına rağmen altı ay içinde ilgili idaresince yıkılmayan yapılar, yıkım maliyetleri döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanmak üzere Bakanlıkça yıkılabilir veya yıktırılabilir." hükmüne yer vermiştir. Bu itibarla yıkımın ilgili ilçe belediyesince yapılmaması ya da yaptırılmaması veya yaptırılamaması halinde merkezi yönetim imar düzenine aykırılığı giderebilecek yıkım kararını uygulayabilecektir. Ancak bu hükmün nasıl uygulanacağı belirsizlik teşkil etmekte olup uygulanması hakkında da henüz bir ilerleme görülmemektedir. Yıkım kararının uygulanmaması, kanun koyucunun imar düzenini bu kadar sıkı kurallara bağlamasına rağmen kuralların uygulanamaması ya da uygulayıormuş gibi yapılması bir sonuç elde edilememesine yol açmaktadır.

20 YILDIRIM, Ramazan, "İmar Hukukuna aykırı yapılar üzerinde idarenin yetki ve yaptırımları" İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku A. B.D. Yüksek Lisans Tezi, 1990

21 5393 S.K. m.3

Bozulan imar düzeni yeniden tesis edilememekte ve geçen süre zarfında meydana gelen bozukluk olağan olarak karşılanmaktadır.

Burada son olarak belirtmek gereki ki, 3194 Sayılı Yasa'da ayrıca düzenlenen bir yıkım kararı vardır. 3194 Sayılı Yasanın 39. maddesinde "Yıkılacak derecede tehlikeli yapılar" başlığı altında genel güvenlik ve asayiş bakımından tehlike arz ettiği valilikçe tespit edilen metruk yapılar ile bir kısmı veya tamamının yıkılacak derecede tehlikeli olduğu belediye veya valilik tarafından tespit edilen yapıların, tehlikeli durumlarının ortadan kaldırılması, tehlikenin giderilmesinin mümkün olmaması halinde yıkım kararı alınması düzenlenmiştir. Yine 39. madde uygulaması yapı ruhsatına aykırılık kapsamında tesis edilen bir işlem olmamakla beraber çevre ve halkın sağlığının korunması için elzem nitelik arz eden istisnai bir uygulamadır. Tebligat usulleri de 3194 Sayılı Yasanın 32. maddesinden farklı olup ivedi olarak karar alınması gereken ve kamusal yarar için yakın bir tehlike arz eden yapılara istinaden tesis edilen bir karar niteliğindedir.

5- SONUÇ

3194 Sayılı Yasanın 32.maddesi uyarınca tesis edilen yıkım kararları, belediyelerin imar kolluğu faaliyeti kapsamında değerlendirilmekte olup bir idari yaptırımdır. Bozulan imar düzeninin yeniden tesis edilmesine, imar düzeninin korunmasına yönelik bir karar mahiyetindedir. Yapıya istinaden tesis edilen bu kararlar, taşınmaz malikine yönetilmekte ve sonuç doğurmaktadır.

Vatandaşların refah ve huzur içinde yaşamlarını sürdürmeleri, sağlıklı, güvenli bir çevrede yaşamaları ve bu haklarının korunması ile devamlılığının tesis edilmesi, devletin asli görevleri arasında sayılmıştır. Diğer bir ifadeyle, güvenli ve sağlıklı bir çevreyi oluşturmak, Anayasıyla devlete verilmiş bir görev ve sorumluluktur. Belirtmek gereki ki, Türk insanının sağlıklı bir çevrede yaşamını südürebilmesi estetik yönden korunan yerleşim yerlerinde yaşaması, idarenin temel amacı olup bu amacın siyasi amaçlar uğruna bertaraf edilmesi Türk çocukların geleceğe oynamaktır.

ÇAKIR'ın ifadesiyle "*idarenin hukuki olmayan ne-*

denlerle hukuku uygulamaktan imtina etmesi imar mevzuatına aykırı nitelikteki yapıların imar düzeni içerisinde uzun süre muhafaza edilmesi sonucunu beraberinde getirmektedir."²²

İmar düzeninin tesis edilebilmesi için imar düzenebine aykırılıklara istinaden alınan yıkım kararlarının uygulanmasının kesinlik içeren bir şekilde tesis edilmesi, millet nezdinde imar düzeninin korunması yönünde bilincin oluşturulması, imar uygulamalarının tamamen kamu yararı gözetilerek kamu tüzel kişilerince tesis edilmesi, imar hukukuyla düzenlenen yaptırımların uygulamasının aksatılmaması gerekmektedir.

İmar düzeninin korunması için gerekli bilinç oluşmadığı ve yıkım kararlarının kesin bir uygulanabilirlik teşkil etmediği sürece imar düzeninin korunmasının oldukça güç olduğu düşünülmektedir. 3194 Sayılı Yasa'nın 32.maddesi uyarınca tesis edilen yıkım kararlarının gecikmeksiz uygulanması ve bozulan imar düzeninin yeniden tesis edilmesi, imar bilincinin olması yönünde katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

AYANOĞLU, Taner, Yapı Hukukunun Genel Esasları, Vedat Kitapçılık İstanbul 2014.

ÇAĞIRAN Ahmet Can, " İmar Barışı Adı Altında Getirilen Düzenlemenin İmar Kanunu ile Korunan Kamusal Yarara Etkisi" Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Ankara- 2021.

ÇAĞIRAN, Ahmet Can İmar Düzeni Belediyelerce Korunması ve İmar Barışı, Yetkin Yayınları 1. Baskı 2021 ANKARA.

ÇAKIR Hüseyin Melih, Yapı Kayıt Belgesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2), Güz 2018.

ÇOLAK, Nusret İlker İmar Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş II. Baskı XII Levha Yayınları İstanbul Aralık 2014 .

KELEŞ Ruşen- MENGİ, Ayşegül Hukuksal, yonetSEL ve Siyasal Boyutlarıyla İmar Hukuku Genişletilmiş 3. Baskı İmge Kitabevi, 3. Baskı, Ocak 2019.

YILDIRIM, Ramazan, "İmar Hukukuna aykırı yapılar üzerinde idarenin yetki ve yaptırımları" İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, 1990.

22 ÇAKIR Hüseyin Melih, Yapı Kayıt Belgesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2), Güz 2018, s. 88

TÜRK HUKUK ENSTİTÜSÜ YILLİĞİ

Derleyen: Av. Murat Emre GÜNER

Türk Hukuk Enstitüsü 22. Olağan Genel Kurulu'muzu gerçekleştirdik. Divan başkanlığını MHP Genel Sekreter Yardımcısı Bahadır Bumin Özarslan hocamızın yaptığı Genel Kurulumuz neticesinde oy birliği ile genel başkanlığımıza Sayın Av. Cemil Yavuz Aksu seçilmiş-

tir. Bugüne kadar ki üstün hizmetleri için görevini devreden Sayın Tarkan Toper başkanımıza ve yönetimine teşekkür ediyoruz. Genel Kurulumuz akabinde Genel Başkanımız Sayın Cemil Yavuz Aksu, görevi devreden Sayın Tarkan Toper başkanımıza teşekkür plaketi verdi.

Av. Tarkan Toper'in genel başkanlığını iki dönem yürüttüğü Türk Hukuk Enstitüsü'nün 22. Olağan Genel Kurulu yapıldı. Yapılan seçimler neticesinde görev süresi dolan eski genel başkan Av. Tarkan Toper'in yerine, Av. Cemil Yavuz Aksu Türk Hukuk Enstitüsü'nün genel başkanlığına oy birliği ile seçildi. Türk Hukuk Enstitüsü'nün genel kuruluna MHP Genel Sekreter Yardımcısı Bahadır Bumin Özarslan, MHP Ankara Milletvekili Nevin Taşlıçay, MHP Ankara İl Başkanı Turgay Baştuğ, Türk Hukuk Enstitüsü'nün il ve ilçe yöneticileri ve delegeler katıldı.

Genel başkanımız Sayın Yavuz Aksu'nun başkanlığında; Yönetim Kurulumuz, Disiplin Kurulumuz, Denetim Kurulumuz Asil ve Yedek Üyelerimizin katılımıyla Anıtkabir'e

Çelenk Bırakma Töreni gerçekleştirildi. Anıtkabir'e Çelenk Bırakma Töreni sonrası Başbabağumuz Alparslan Türkeş Bey'in kabri ziyaret edildi.

Türk Hukuk Enstitüsü Öğrenci Bursu

Başvuru Tarihi Ne Zaman?

27 Eylül 2021 - 10 Ekim 2021 tarihleri arasında başvurularını yapabilirsiniz.

Nereden Başvurabilirim?

Detaylara ve istenilen bilgiye için www.the.org.tr sitesi üzerinden ulaşabilir, info@the.org.tr emaili üzerinden başvuru yapabilirsiniz.

**DETAYLI
BİLGİ**

www.the.org.tr

Başvuru Şartları Nelerdir?

- T.C. vatandaşlığı ve Hukuk Fakültesi öğrencisi olmak,
- Disiplin cezası ve adli sivil kaydının olmaması,
- Burs süresince eğitime devam ediyor olmak,
- Başka bir kamu veya özel kurumdan moaş, ücret veya burs almamak (kyk kredisi, Şehit ve Gazi çocukların, %40 ve üzeri engelli raporu olanlar ve devlet koruma ve bakım altında yetişen çocuklar hariç)
- Alle aylık gelirinin asgari düzeyde veya altında olması,
- Alle üzerine araç ve gelir getiren tapu kaydı olmaması,
- Ara sınıfta okuyan öğrenciler için genel başarı ortalamasının 4 üzerinden en az 2,0 olması ve bir üst sınıf geçiş hakkına sahip olmak,
- Sosyal sorumluluk çalışmalarına gönüllü katılım istemek ve sosyal sorumluluk bilincine sahip olmak.

Universite Eğitimi'ne Devam Eden Şehit Ve Gazi Çocukları İle %45 ve Üzeri Engelli Raporu Bulanan Adaylar Öncelikli Olarak Değerlendirilir.

Türk Hukuk Enstitüsü yeniden burs vermeye başladı. Türk Hukuk Enstitüsü Derneği, hukuk fakültesi öğrencilerine yeniden burs vermeye başladı. İnternet sitesi ve

sosyal medya hesaplarından yapan paylaşımlara göre başvuru şartlarına haiz her hukuk fakültesi öğrencisi, burs başvurusunda bulunabilecek.

Türk Hukuk Enstitüsü öğrenci nıp barınma sorunu yaşayan erkonukevi faaliyetlerine başladı.kek öğrenciler için öğrenci konuk Ankara'da hukuk fakültesi kazan evi faaliyetlerine başladı.

Türk Hukuk Enstitüsü Öğrenci Konukevi

Konukevi

Ankara'da hukuk fakültesi kazanıp barınma sorunu yaşayan **erkek** öğrenci kardeşlerimiz için konukevimiz açılmıştır.

Konum ve standartlar

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine, hastanelere, metroya yürüme mesafesinde olan evimiz tamamen yapılmış iki veya üç kişilik odaları, terası ve dayaklı-döşeli halyle kalmak isteyen arkadaşlarının sadece valizlerini alıp geleceği, aylık cüzi bir miktar ödeyerken barınacağı bir yerdir.

İletişim

Yusuf Öz: +90 555 007 29 68
Berat Seçkin Çınar: +90 506 122 69 81

Genel başkanımız Sayın Yavuz Aksu başkanlığında, Ankara 2 No'lu Barosunun "Genel Kurul" öncesinde temel ilke ve prensiplerimiz ile kullanan rulların teşekkürü hakkında istişare toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Türk Hukuk Enstitüsü Yönetim Kurulu, Etimesgut Belediyemizin değerli eserlerinden Türk Tarih Müzesi ve Parkı'ni ziyaret etti.

Türk Hukuk Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin, Kültür Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün katkılarıyla ortaklaşa düzenlediği Sanat ve Telif Hakları Konferansı 10 Aralık 2021 günü gerçekleştirildi.

Program kapsamında ilk gün yapılan çalıştaya Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısı Özgül ÖZKAN YAVUZ, Ankara Üniversitesi Rektörü Necdet ÜNÜVAR, Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkanı Av. Cemil Yavuz AKSU, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi FİSAUM Müdürü Prof. Dr. Arzu OĞUZ, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay üyeleri, akademisyenler ve enstitü yöneticileri katılmıştır.

Sanat ve Telif Hakları Konferansı 4 oturumda gerçekleştirilmiştir. 1. Oturumun Konu Başlığı "Sanatta Yeni Teknolojiler ve Perspektifler" olup bu oturumun Başkanlığını Ankara Üniversitesi FİSAUM Müdürü Prof. Dr. Arzu OĞUZ yaparken konuşmacılardan; Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN "Sanati Anlamak ve Anlamlandırmak" Karatay Üniversitesi Genelosel Türk Sanatları Bölüm Başkanı Dr. Hüseyin ÖKSÜZ "Hat Sanatı ve Telif" Gazi Üniversitesi

Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abbas KETİZMEN "Cripto Sanat, NFT'ler ve Sanat Piyasası" Moda Tasarımcıları Derneği Başkanı Özlem KAYA "Moda Sanatının Dünü, Bugünü ve Yarını" alt konu başlıklarında katılımcılara bilgi verdiler. Soru-cevap kısmı sonrası 1. oturum sona erdi.

2. Oturumun Konu Başlığı "Sanat Ürünlerinin Eser Niteliği ile Mali ve Manevi Haklar" olup bu oturumun Başkanlığını Yargıtay 11. Daire Üyesi Mehmet TUNÇ yaparken konuşmacılardan; İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Füsun NOMER ERTAN "Sanatsal Değerlerin Eser Niteliği" İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI "Sanat Ürünleri Özelinde FSEK'teki Mali ve Manevi Haklar" Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Döndü Deniz BİLİR "Güzel Sanat Eserlerinde Yeniden Satışta Pay Alma Hakkı" Londra City Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Enrico BONADIO "Sokaktaki Sanat Ürünleri ve Grafitinin Telif Hukukuyla Korunması" alt konu başlıklarında katılımcılara bilgi verdiler. Soru-cevap kısmı sonrası 2. Oturum sona erdi.

Yargıtay 11. Daire Üyesi Mehmet TUNÇ yaparken konuşmacılardan; İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Füsun NOMER ERTAN "Sanatsal Değerlerin Eser Niteliği" İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI "Sanat Ürünleri Özelinde FSEK'teki Mali ve Manevi Haklar" Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Döndü Deniz BİLİR "Güzel Sanat Eserlerinde Yeniden Satışta Pay Alma Hakkı" Londra City Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Enrico BONADIO "Sokaktaki Sanat Ürünleri ve Grafitinin Telif Hukukuyla Korunması" alt konu başlıklarında katılımcılara bilgi verdiler. Soru-cevap kısmı sonrası 2. Oturum sona erdi.

3. Oturumun Konu Başlığı "Sanat Ürünleri Üzerindeki Hakların İhlali ile Diğer Haklar" olup bu oturumun Başkanlığını Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alper Çağrı YILMAZ yaparken konuşmacılardan; Yargıtay 11. Daire Üyesi Dr. Orhan SEKMEN "Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Mali Hakların İhlali Halinde Zararı Aşan Tazminat" Özyegin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa TOPALOĞLU "İcrci Sanatçıların Mali ve Manevi Hakları ile Cayma Hakkı"

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Zehra ÖZKAN "Sanat Eserlerine İlişkin Korumaya Türk Hukukunda Getirilen İstisnalar" alt konu başlıklarında katılımcılara bilgi verdiler. Soru-cevap kısmı sonrası 3. Oturum sona erdi

4. Oturumun Konu Başlığı "Sanat Ürünleri Üzerine Çeşitli Konular" olup bu oturumun Başkanlığını Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR yaparken konuş-

macılardan; Türkiye Adalet Akademisi Daire Başkanı Dr. Hasan Kadir YILMAZTEKİN "Yapay Zeka Sanatı ve Kişilik" Londra City Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Marc MIMLER "Telif ve Tasarım Hakları Arasında Sanat Eserleri" İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Özgür ARIKAN "NFT Eserlerinin Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi" Avukat Nazlı Tuba ÇATI "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Sözleşmeler" alt konu başlıklarında katılımcılara bil-

gi verdiler. Soru-cevap kısmı sonrası 4. Oturum sona erdi.

Oturumlarında tüm konuşmacılara Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkanı Av. Cemil Yavuz AKSU tarafından günün hatirasına binaen plaketler takdim edildi.

Türk Hukuk Enstitüsü Genel Merkez Yönetimimiz, Ankara 2 nolu Barosunun daveti üzerine Baro Yönetimi ziyaret ederek bilgi alışverişi bulundu.

Türk Hukuk Enstitüsü Genel Merkezimizin yeni hizmet binasının açılışı gerçekleştirildi. Açılış törenine MHP Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Sayın Mevlüt Karakaya, MHP Milletvekilleri Sayın Nevin Taşlıçay ve Sayın Mehmet Taytak, MHP Genel Başkan Başdanışmanı Prof. Dr. Sayın Ruhi Ersoy, MHP MYK ve MDK Üyeleri, MHP Ankara İl Başkanı Sayın Turgay Baştug, MHP Erzincan İl Başkanı Sayın Salih Aksu, Ankara Ülkü Ocakları Başkanı Abdullah Yüksel, Etimesgut Belediye Başkanı Sayın Enver Demirel, Kalecik Belediye Başkanı Sayın Duhan Kalkan,-

Kadın Hareketi Derneği Genel Başkanı Sayın Mine Bayram, Kamu-Sen Genel Başkanı Sayın Önder Kahveci, Türkav Genel Başkanı Sayın Ebubekir Korkmaz, Türk Eğitim Sen Genel Başkanı Sayın Talip Geylan, Yargıda Birlik Başkanı Sayın Birol Kırmızı, Ankara 2 No'lu Barosu Yönetim Kurulu Üyeleri, Enstitü Eski Başkanları, Ülkü Ocakları Yöneticileri, yargı camiasının üyeleri, akademisyenler ve çok sayıda avukatın katılımıyla gerçekleştirildi. Açılısta konuşan genel başkanımız Sayın Yavuz Aksu 'hukuk alanında Türk'ün sözünü biz söyleyeceğiz.' Dedi.

Genel başkanımız Sayın Yavuz Aksu ve Yönetim Kurulumuz, Türk Hukuk Enstitüsü Ankara şubemiz ile Ayyıldız Kültür Sanat ve Hukuk Toplulu-

ğunun ortak çalışmalarıyla düzenlediği "Tüketici Hukukunda Güncel Sorunlar" adlı konferansa katıldı.

Türk Hukuk Enstitüsü Afyonkarahisar İl Temsilciliğimizin açılışı Milliyetçi Hareket Partisi MYK Üyesi, Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Taytak ve Türk

Hukuk Enstitüsü Genel Başkanımız Cemil Yavuz Aksu ve değerli misafirlerimizin katılımıyla gerçekleşti.

